

Attityder till finska språket och språklig identitet på
Åland – en analys av åländska tidningar

Krista Keturi

Magisteravhandling i svenska
Jyväskylä universitet
Institutionen för språk
Våren 2015

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Krista Keturi	
Työn nimi: Attityder till finska språket och språklig identitet på Åland – en analys av åländska tidningar	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Työn laji: Maisterintutkielma
Aika: Kevät 2015	Sivumäärä: 76
<p>Tämän kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ahvenanmaalaisten kieliasenteita suomen kieltä kohtaan sekä millainen on yleinen käsitys ahvenmaalaisten kielellisestä identiteetistä kahdessa suurimmassa ahvenanmaalaisessa paikallislehdessä. Materiaali koostuu 64 erilaisesta mielipide- ja pääkirjoitusartikkelista, jotka on julkaistu 1.1.2007 – 31.12.2012 Nya Åland ja Ålandstidningen- lehdissä. Tutkimusmetodina käytettiin sisällönanalyysia ja diskurssianalyysia.</p> <p>Kieliasenteita analysoitiin pääosin sisällönanalyysin avulla ja löydetty argumentit luokiteltiin kommunikatiivisiin, omakohtaisiin, kansallisiin ja oikeudellisiin argumentteihin. Tulosten mukaan asenteet ovat erilaisia eri argumenttiryhmissä. Omakohtaisissa argumenteissa asenteet olivat pääosin positiivisia, ja suomen kieltä pidettiin hyödyllisenä mm. työllistymisen kannalta. Muissa ryhmissä asenteet olivat pääosin negatiivisia. Mm. suomen kielen käytön katsottiin vähentävän ahvenanmaalaisten oikeutta yksikielisyteen sekä vedottiin useasti itsehallintolakiin, jonka mukaan Ahvenanmaa on yksikielinen. Osa kirjoittajista ei kuitenkaan uskonut lisääntyvän suomen kielen käytön uhkaavaan ruotsin kielen asemaa tai Ahvenanmaan omaleimaisuutta millään lailla. Kielellistä identiteettiä analysointiin diskurssianalyysin avulla. Materiaalista löytyi kaksi eri representaatiota ahvenmaalaiselle kielelliselle identiteetille. Ensimmäisessä korostettiin ahvenmaalaisten yksikielisyyttä ja erityisesti kaksikielisyyttä pidettiin uhkana. Läheiset suhteet Ruotsiin ja mahdollisuus käyttää pelkästään ruotsin kieltä arkielämässä nähtiin tätä identiteettiä vahvistavina keinoina. Toisessa representaatiossa kyseenalaistettiin ahvenanmaalaisten yksikielisyys, sillä saarella puhutaan muitakin kieliä kuin ruotsia. Kaksi- ja monikielisyys nähtiin tässä representaatiossa voimavarana, joka lisää Ahvenanmaan kilpailukykyä, eikä se vähennä ahvenanmaalaisen identiteetin erityispiirteitä.</p>	
Asiasanat: Åland, finska språket, språklig identitet, identitet, språkattityder, språkdebatt	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja:	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	7
2 BAKGRUND OM ÅLAND	9
2.1 Ålands självstyrelse	9
2.1.1 Språkbestämmelser i självstyrelselagen för Åland	11
2.2 Åländsk kultur och identitet	12
2.2.1 Nuvarande språksituation på Åland	16
2.3 Tidigare studier om attityder till finska språket	17
3 SPRÅKLIG ATTITYD, IDENTITET OCH ETT TVÅSPRÅKIGT SAMHÄLLE	20
3.1 Identitet och språklig identitet	20
3.2 Attityd och språklig attityd	22
3.3 Tvåspråkigt samhälle och språkklimatet i Finland	26
4 MATERIAL OCH METOD	29
4.1 Ålandstidningen och Nya Åland	29
4.2 Innehålls- och diskursanalys som kvalitativa analysmetoder	31
4.3. Schmieds metod för attitydundersökning	35
5 RESULTAT	39
5.1 Attityder till finska språket	39
5.1.1 Kommunikativa argument	40
5.1.2 Nationella argument	43
5.1.3 Personliga argument	48
5.1.4 Rättsliga argument	52
5.2 Språklig identitet	56
6 DISKUSSION	63
6.1 Diskussion om språkattityder till finska	63
6.2 Diskussion om språklig identitet	67
7 AVSLUTNING	71
LITTERATUR	73

1 INLEDNING

I Finland har språkdiskussionen varit speciellt het i media efter riksdagsvalet 2007. Diskussionen har koncentrerat sig på obligatorisk svenska i skolor och det har funnits många debatter för och emot skolvsvenskan på fastlandet. Bland debattörerna finns både finsk- och svenskspråkiga. Man har kunnat läsa många insändare och artiklar som har haft kritisk inställning till svenska språket och finlandssvenskar men också ställningstaganden som försvarar svenskan. Samma argument tenderar att förekomma kontinuerligt i finsk media och diskussionen om svenska språkets ställning har förts mest på fastlandet. Språksituationen på Åland syns vara mer stabil eftersom Åland har självbestämmerätt och är officiellt ett enspråkigt svenskt område. Ålands situation har inte behandlats mycket i finsk media men det finns oro för svenskans ställning också i åländsk media. I mars 2012 skrev den största finska dagstidningen *Helsingin Sanomat* att Åland inte vill att åländska ortnamn skrivs på finska i kartor. Landskapsstyrelsen hade skickat lantmäteriverket ett brev där man krävde att alla åländska ortnamn borde skrivas enbart på svenska i kartor. Denna artikel och diskussion lyfte fram den åländska språkdebatten.

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka hurdana attityder det finns till finska språket och hur åländsk identitet ser ut i ljuset av artiklar och inlägg i två åländska tidningar, *Ålandstidningen* och *Nya Åland*. Närmare sagt är jag intresserad av relationen mellan finska och svenska ur ålänningars synvinkel. Jag valde detta ämne eftersom det inte har forskats mycket om ålänningars syn på frågan och jag ville granska språkdiskussionen från en annan synvinkel: vilka är svenskspråkigas attityder till finska språket i ett område, där finskan är minoritetsspråk? Åländska tidningar ger också ett intressant perspektiv på språkdiskussionen och jag tror att de representerar bra ålänningars åsikter i allmänhet. Jag har inte funnit tidigare undersökningar om åländsk media men Ålands statistik- och utredningsbyrå (Åsub) (2009) och Allardt Ljunggren (2008) har undersökt ålänningars attityder

och behov av finska genom enkätstudier (läs mer i avsnitt 2.3). Jag koncentrerar mig enbart på åländska synpunkter i denna avhandling. Mina forskningsfrågor är:

- Hurdana attityder finns det i Nya Ålands och Tidningen Ålands artiklar till finska språket i allmänhet?
- Hurdana argument för och emot finska språket framkommer i artiklarna?
- Hurdan är den språkliga åländska identiteten? Är den enbart svenskspråkig?

Min analys omfattar svenskspråkiga insändare, ledare och kolumnartiklar skrivna av vanliga ålänningar, åländska politiker och några av finlandssvenskarna från fastlandet. Min hypotes är att attityder till finska språket är ganska motstridiga. Jag tror att kunskaper i finska är uppskattade inom arbetsliv men samtidigt upplevs finskan som hot mot svenska språkets ställning på Åland och ålänningarnas språkliga rättigheter. Vad gäller argumenten antar jag att självstyrelselagen framhävs ofta och åländsk identitet upplevs starkt som svenskspråkig fast det finns många olika första språk på Åland. Denna undersökning kommer att bli kvalitativ med några kvantitativa drag. Som analysmetod har jag valt innehålls- och diskursanalys som är vedertagna forskningsmetoder i mediaanalyser (Gillespie & Toynbee 2006).

Jag inleder med att i följande kapitel redogöra för den teoretiska bakgrunden för min undersökning. Jag presenterar historien bakom Ålands självstyrelse, dagens språksituation på Åland och tidigare forskning. Jag fortsätter med en översikt av material och metod som jag använder i min magisteravhandling, analys om materialet och avslutar med diskussion om resultatet.

2 BAKGRUND OM ÅLAND

I detta kapitel redogör jag för Ålands självstyrelse (2.1) och lagstiftning som gäller språkbestämmelser (2.1.1). Därefter följer en diskussion om dagens språksituation på Åland (2.2.1) samt åländsk identitet (2.2). Sist presenterar jag tidigare studier om språkattityder som är relevanta för min undersökning (2.3)

2.1 Ålands självstyrelse

Åland är ett örike med cirka 30 000 invånare mellan Finland och Sverige. Åland är självstyrt, demilitariserat och ett enspråkigt svenskt område. Beroende av källan eller kontexten, räknas Åland ibland som en del av Svenskfinland som består av Nyland, Åboland och Svenska Österbotten. I min undersökning hänvisar jag till Åland som ett separat område från Svenskfinland för att göra en tydligare skillnad mellan ålänningar och finlandssvenskar. Sverige förlorade Åland och Finland till Ryssland efter kriget 1808-1809 (Eriksson 1998: 79). När Finland blev självständigt 1917 önskade en stor del av ålänningarna igen tillhöra Sverige genom en massadress som hade undertecknats en klar majoritet av den vuxna befolkningen. Finland och Sverige lyckades inte komma överens om Ålandsfrågan, vilket ledde till att Nationernas Förbund beslöt 1921 att Finland har suveräniteten över Åland men Finland måste skydda svenska språket och kulturen där (Åland Kort & Gott 2008: 9-10). Åland demilitariserades och neutraliserades med ett internationellt avtal för att inte bli ett militärt hot mot Sverige. Öriket fick en självstyrelselag som Finland ursprungligen erbjöd 1920 men Åland ville inte acceptera den då. Sedan Åland förändrades till Finland blev denna lag grunden för Ålands självstyrelse och samhället (ibid.).

Ålands lagting företräder Ålands befolkning och tillsätter landskapsstyrelsen, Ålands regering. Lagtinget väljs vart fjärde år och det består av trettio medlemmar.

Det finns sex olika grupperingar under valperioden 2011-2015 som enligt Ålands lagtings webbplats är följande:

1. Liberalerna (6 ledamöter). Ett mittenparti vilkets centrala politik är att utveckla självstyrelsesystemet. Andra viktiga frågor är jämställdhet och frihet under ansvar.
2. Centern (7 ledamöter). Ett borgerligt mittenparti vilkets viktigaste frågor är näringsliv, självstyrelsens utveckling och att alla har möjlighet för närservice oberoende av var man bor. I partiprogram nämns också viljan att utveckla svenskundervisning för inflyttare och att partiet är en garant för svenska språket och partiet vill att myndigheterna har maximal service på svenska (Centerns webbplats).
3. Obunden samling (obS) (4 ledamöter). Partiet driver en borgerlig sakpolitik. Partiets politiska målsättningar är bl.a. att utveckla självstyrelsen, hållbar utveckling och utveckling av förnyelsebar energi, öka den enskilda människans frihet och förmåga och stimulera näringsliv (Obunden samlings webbplats).
4. Socialdemokraterna (6 ledamöter). Ett vänsterparti vilkets mål är ett demokratiskt och självstyrt samhälle med mer förtroendefulla relationer med riket. Frihet, jämlikhet och solidaritet är centrala frågor. Andra viktiga delar i partiets politik är välfärd, arbetsmarknad, miljö och ekonomi
5. Moderaterna på Åland (4 ledamöter). Partiet beskriver sig som ett borgerligt, modernt och progressivt parti. Människa, jobb och näringsliv är centrala frågor. På partiets webbplats lyftas fram också språkets viktighet till identitet och kultur och att språkkunskaper bör stödjas, men svenska ”kommer alltid att vara det samhällsbärande språket på Åland.”

6. Ålands framtid (3 ledamöter). Frihet för ålänningar är grunden för detta partis politik. Det vill göra tillvaron tryggare, friare och ”lite mer på svenska”. Enligt partiprogrammet från 2006 bör självstyrelsen utvecklas, demilitarisering spridas som ett alternativ för fred i världen och svenska språket skyddas. Självstyrelsen borde utvecklas så att Åland i framtiden kunde bli en självständig stat.

Som man ser ovan, har många partier självstyrelsen och skyddet av svenska språket som en viktig del av deras politik. Lagtinget har rätt att stifta lagar inom olika områden. Det finns tre specialutskott som är lag- och kulturutskottet (bl.a. utbildning, kultur, media, landskaps och kommunalförvaltningen), finans- och näringsutskottet (budgetfrågor, skatter, trafik) och social- och miljöutskottet (hälso- och sjukvård, natur- och miljövård.)

2.1.1 Språkbestämmelser i självstyrelselagen för Åland

Finland har två officiella språk: finska och svenska. Åland har en självstyrelselag (1991/1144) som förutsätter bl.a. att Åland är ett enspråkigt svenskt område vars *ämbetspråk* är svenska men finska medborgare har rätt att använda finska inför domstol och andra statsmyndigheter. Lagen garanterar ålänningars språkliga rättigheter att vara ett enspråkigt svenskt område.

36 § Ämbetspråket

Landskapet är enspråkigt svenskt. Ämbetspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen är svenska. Ålandsdelegationens ämbetspråk är svenska. Utlåtanden och avgöranden av högsta domstolen som avses i denna lag skall avfattas på svenska(...). (Självstyrelselag 1994)

Enligt självstyrelselagen har finskspråkiga invånare också rätt att använda finska i vissa situationer fast svenskan är det officiella språket på Åland.

37 § Rätt att använda finska

Finska medborgare har rätt att i egen sak inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet använda finska. (Självstyrelselag 1994)

Undervisningsspråket är svenska i samtliga skolor och skriftväxlingsspråk mellan Ålands och statens myndigheter skall vara svenska. Lagen förutsätter också att information om varor, tjänster och bestämmelser som gäller landskapet måste vara tillgängliga på svenska. (läs mer om Ålands språksituation i avsnitt 2.2.1)

2.2 Åländsk kultur och identitet

Till skillnad från finlandsvenskar på fastlandet har majoritet av ålänningar inte daglig kontakt med finska (Eriksson 1998: 76). Självstyrelselagens språkbestämmelser är centrala för att bevara det svenska språket och kulturen och svenska är ett officiellt undervisningsspråk och det är frivilligt att studera finska i skolor (se avsnitt 2.1.1) (Eriksson 1998: 84). Enligt Åsub läste 55,8 % av åländska ungdomar i årskurs 9 finska som frivilligt språk på hösten 2013. År 2004 var andelen 68,9 % så det syns en klar minskning av viljan att studera finska (Åsub Utbildning: 2013:2). Många vill ändå studera finska eftersom kunskaper i finska ger bättre studie- och arbetsmöjligheter. Eftersom det inte finns universitet på Åland och studiemöjligheter i den enda yrkeshögskolan är begränsade, studerar många ungdomar i Sverige eller Fasta Finlands svenskspråkiga skolor och universitet (Åland Kort & Gott 2008: 15). Enligt Åsub studerade nästan 1300 ålänningar utanför öriket 2012, varav 880 hade valt Sverige och 340 studerade i Finland.

Eriksson konstaterar (1998: 77) att svenska är arbetspråket på Åland, men kunskaper i finska är viktiga speciellt i servicesektorn vilket beror på ekonomiska skäl och ett stort antal finskspråkiga turister. Enligt min egen uppfattning är speciellt finska sommararbetare önskvärda eftersom de ofta har kunskaper både i finska och

i svenska – som åländska ungdomar inte lika ofta har. Därför erbjuder Åland varje sommar arbetsplatser för många finska ungdomar från fastlandet. Beroende på geografiska och språkliga skäl, är svensk kultur närmare många ålänningars vardag än finsk kultur. Svensk tv, radio och svenska tidningar hör till många ålänningars dagliga liv. Sveriges närmare läge gör det möjligt att resa snabbt och billigt för att köpa billigare vardagsvaror i Sverige (Eriksson 1998: 77). Det är ändå inte alltid så här. Storå (1988: 15) lyfter fram att ålänningarna i skärgården i östra delen har närmare kontakt till den åboländska skärgården och Finland så det är fel att ange att alla ålänningar är mer bundna till Sverige än Finland.

Eriksson (1998: 78) uppger att åländsk identitet är stark och många ålänningar vill inte bli kallade som finlandssvenskar: ”Den som frågar ålänning om hon eller han känner sig som finne eller svensk får ofta svaret 'som ålänning'”. Orsaker till den starka identiteten är enligt Eriksson att Åland är geografiskt avgränsat, självstyrkt och demilitariserat. Öriket har en egen kultur, styrelse och flagga. Detta syntes också i ålänningarnas vilja, dvs. i Ålandsrörelsen, att återförenas till Sverige 1917-20 när andra svenskspråkiga på fastlandet inte stödde det (Eriksson 1998: 78). Rask (2006: 85-86) lyfter fram att forskarna är idag eniga om att i Ålandsrörelsen var det inte riktigt fråga om ”en gammal längtan till moderlandet Sverige” utan den gav ett ideologiskt uttryck till argumentering. Rask (2006: 86) tillägger att den yttersta orsaken till Ålandsrörelsen var att ålänningar var oroad över svängningarna i Finlands utrikes- och inrikespolitik (mer om självstyrelsens historia i avsnitt 2.1). Orsaken till Ålands separatism var oron att autonoma Finland och ryska kejsardömet skulle hamna i kaos. Finlands inbördeskrig 1918 ökade Ålands vilja att återförenas med Sverige. Men när landstinget hade sitt första plenum 1922 hade längtan till Sverige ersatts av en åländsk nationalkänsla och ålänningar blev medvetna om möjligheter som självbestämmelserätten kunde erbjuda (Rask 2006: 87).

Lönnqvist (2001: 245-247) konstaterar att om man vill förstå åländsk identitet är det viktigt att bli bekant med åländsk kultur. Lönnqvist uppger också att självbestämmelserätten och självstyrelselagen är viktiga element för den åländska identite

ten. När autonomi erkändes, erkändes ålänningarna som ett folk, med eget land, eget språk, dialekt och en egen historia. Lönnqvist exemplifierar att orden ”vi ålänningar” gör känslan av självständigheten starkare i vardagslivet. Rask (2006: 85) nämner också flaggan, midsommarstång och Ålänningens sång som mycket viktiga identitetsmarkörer och kännetecken. En egen flagga och nationalsång är förutsättningar för alla autonoma och självständiga områden och Åland är inget undantag i detta fall. Rask (2006: 89) har analyserat Ålänningens sång i ljuset av historiska skrifter och lyfter fram en del av den sista versen från sången som en viktig del i den åländska identiteten:

Högt skall det klinga, vårt svenska språk,
tala med manande stämma,
lysa vår väg som en flammande båk,
visa var vi äro hemma,
visa var vi äro hemma.

(Ålänningens sång, John Grandell, 1922)

Detta visar svenska språket som den viktigaste faktorn som skiljer ålänningar från riket. Rask (2006: 89) anger att man inte vet var ålänningarna ”äro hemma”. Han konstaterar att ålänningar anser sig just som ålänningar men de ser svenska språket, det svenska i Sverige och det gamla moderlandet som ”sin djupaste klangbotten”. Detta kan vara relevant synpunkt till åländsk identitet på 1920-talet, strax efter kampen att skilja sig från Finland.

Enligt Lönnqvist (2001: 246) förutsätter man att alla ålänningar delar samma historia. Det finns många institutioner med ordet ”Åland”, t.ex. Ålands museum, Ålands sjömansskola och lokaltidningar *Åland* och *Nya Åland*. Det finns många olika samfund på öriket och ordet *land* betonas starkt. *Landskapsstyrelse*, *landskapet* Åland är några exempel som Lönnqvist (2001: 246) nämner. Lönnqvist (2001: 250) lyfter fram också betydelsen av naturen och havet. Åland, en ö i havet, är naturligtvis kulturellt, socialt, ekonomiskt och politiskt beroende av havet. Att Åland inte är före-

nat med en bro till Finland eller Sverige förstärker den åländska identiteten som ett mer isolerat område från yttervärlden. Lönnqvist (2001: 248) tillägger att spänningarna mellan Åland och riket Finland formar också den åländska identiteten. Med ”spänningarna” Lönnqvist hänvisar till Ålands beroende av riket och omvärlden. Lönnqvist (2001: 252) tillägger att *kulturell symmetri* eller harmoni mellan människor och institutioner, människor och natur är viktigt i alla kulturer. Lönnqvist (ibid.) anger att intressegemenskapen är mycket viktig för samlevnad emellan ålänningarna. Det syns som en kamp för åländska livsstilar. Att supportera åländska mönster, likriktning, stärka relationen till havet och ön och göra den åländska identiteten starkare på vardagsnivån är några exempel av intressegemenskapen. Men att satsa på kreativitet och förnyelser är också viktigt och man behöver undvika isolering och förstelning.

Häggloms (1999) undersökning om åländsk identitet stöder Erikssons och Lönnqvists påstående om den starka identiteten. Över 800 informanter frågades vilken grupp av följande de känner mest samhörighet med: ålänning, nordbo, finländare, finlandssvensk, svensk eller finne. De hade möjlighet att välja många alternativ och ”ålänning” fick flest poäng (över 68 %) och ”nordbo” näst flest. Finländare var på tredje plats och svensk eller finne var på sista plats. Hägglom antar (1999: 9) att detta beror på att många informanter uppfattade att ”finländare” avser medborgarskap medan ”finne” snarare har en identitetsmässig betydelse. De faktorer som antogs att ha de största betydelsena för den åländska identiteten var svenska språket, hembygdsrätten, naturmiljön och självstyrelsen. Identitetsuppfattningen påverkades också av det hur länge man har bott på Åland och var man är född (Hägglom 1999: 11).

Resultatet visar att det svenska språket är viktigare för de informanter som identifierade sig som ålänning på högre nivån. De faktorer som informanter uppgav som viktigaste för att utveckla identitet var bl.a. förbättring av kunskaper om den åländska historien och kulturen och också satsning för dem båda, utvecklad självstyrelse och förbättrad svenskundervisning för inflyttare. Bättre kontakter till Sveri-

ge och Finland och förbättrade kunskaper i finska språket fick inte många poäng. De faktorer som respondenterna angav som det största hotet mot identiteten var isolering och negativa attityder till Ålands särprägel, dåliga kunskaper i den åländska historien, utflyttningen och för begränsad självstyrelse. Ökade krav av kunskaper i finska var inte i toppen men dem ansågs vara större hot mot identiteten bland infödda ålänningar och svenskspråkiga. De som har identifierat sig som ”finländare” tenderar att ha mer positiv inställning till Finland och finska språket än andra respondenter.

2.2.1 Nuvarande språksituation på Åland

Fast Åland är ett ganska litet samhälle, talas det många språk där. Inflyttningen till Åland har varit stor och samhället har blivit mer flerspråkigt än tidigare fast språkligt har Åland varit länge ganska homogent. Som Tabell 1 visar är den överlägset största delen av ålänningarna svenskspråkiga. Språkligt är Åland fortfarande ganska homogent men antalet invånare med ett annat språk än svenska som första språk har ökat snabbt, t.ex. lettiska, rumänska, estniska, ryska och thai var de största språkgrupperna efter finska och svenska 2011. I Tabell 1 visas att andelen svenskspråkiga har minskat men antalet vuxit. Andelen och antalet finskspråkiga har varit ganska jämna under de senaste åren, mellan 4,8 och 5,0 procent av befolkningen. Åland har blivit en mer mångkulturell plats eftersom antalet invandrare har ökat kraftigt under det senaste dryga decenniet. Det har kommit över ett tusen invandrare som har ett annat första språk än finska eller svenska (Åsub 2011).

Tabell 1. Ålands befolkning efter språk

År	2000		2011	
	f	%	f	%
Svenska	24 169	93,8	25 361	89,4
Finska	1 238	4,8	1 371	4,8
Övriga språk	369	1,4	1 619	5,7
Okänt	0	0	4	< 0,01
Totalt	25 776	100,0	28 355	100,0

(Källa: Åsub, Befolkningsregistercentralen 2011)

Svenska språkets ställning i vardagslivet är starkare hos ålänningar än hos finlandssvenskar. Enligt Harju-Luukkainen och Nissinens (2011) undersökning av Pisa 2009 resultat som omfattar nästan alla 15-åriga ungdomar i Finland, talade 70 % av åländska elever enbart svenska med familj, släktingar och vänner. En så hög andel som 79 % talade enbart svenska med båda föräldrar. När man jämför med finlandssvenskar i svenskspråkiga skolorna, talade bara 29 % av ungdomar svenska med familj, släktingar och vänner men 48 % talar svenska endast med mamma och pappa (Harju-Luukkainen & Nissinen 2011: 20).

2.3 Tidigare studier om attityder till finska språket

Det har gjorts några undersökningar om språkliga attityder till finska språket på Åland men jag fann inga tidigare studier om språkattityder i åländska tidningar. Allardt Ljunggren (2008) har undersökt språkattityder hos åländska ungdomar. Enkätundersökningen genomfördes ursprungligen 1998-99 och informanterna var i årskurs 9 och på gymnasium i andra året. En omfattande enkätstudie med 257 informanter koncentrerade sig på språkattityder, informanternas språkliga kompetens, språkval och massmediebruk. Resultatet visar att ungdomar har en stark samhörig

hetskänsla med Åland. Attityder till engelska språket och engelsktalare var i allmänhet positiva men kontroversiella till finska språket och Finland medan informanterna med finska som hemspråk hade mer positiva attityder till finskhet. Informanterna hade också tendens att favorisera Sverige över Finland i vardagslivet. De flesta elever väljer engelska (97 %) och svenska (94 %) bland de fyra viktigaste språken i sitt liv. Drygt två tredjedelar anger finska som ett av de viktigaste språken. Vad gäller samhörigheten, upplevdes högsta samhörighet med Åland. Helt eniga var 81 % men bara 20 % kände hög samhörighet med Finland, alltså det fanns en relativt stark åländsk identitet. Studien koncentrerade sig inte på åländska massmedier, men undersökningen innehöll användningen av finlandssvenska tidningar, radiokanaler och svenska tidningar. Respondenterna läste oftare rikssvenska tidningar än finlandssvenska. Information om enkätundersökning är lite gammal men säkert riktningsgivande och nyttig också för min undersökning.

Ålands statistik och utredningsbyrå (Åsub) har gjort två undersökningar om finska språkets ställning i arbetslivet och hur viktig finska anses vara i vardagslivet. Resultatet av en enkätundersökning med cirka 800 informanter om behovet av finska i vardagen visar att drygt två tredjedelar har kunskaper i finska. Detta beror på en stor del inflyttare från Finland (Åsub Rapport 2009: 7). Nästan 90 % har inte upplevt brister på svenskspråkig service men brister har förekommit i språkservice inom den statliga förvaltningen, sjuk- och hälsovården utanför Åland och handeln. Brister på språkservice beror ofta på fastlandets företag och service som inte har lyckats ge kundservice enbart på svenska. Till exempel brister på varors bruksanvisningar och produktinformation är ett välkänt problem. Omkring 50 % av informanterna uppger att de har behov av finska i arbetslivet. Åsubs intervjuundersökning (Åsub Rapport 2008:1) redogjorde för finska språkets ställning inom arbetslivet. Tillsammans deltog 65 företag och organisationer i undersökningen. Resultaten anger att kunskaper i finska uppskattas ofta som viktig egenskap inom rekryteringen och i privata näringslivet ofta lika högt eller högre än engelska. Detta begränsar ofta möjligheter att rekrytera arbetare utanför Åland och Finland och ålänningar som har utbildat sig i Sverige.

Kunskaper i finska anses vara mycket viktiga också inom den statliga verksamheten som ofta är kopplade till självstyrelselagens språkrav. Enligt undersökningen står behovet av bra kunskaper i finska i strid med Ålands enspråkighet. Arbetslivets omfattande orientering mot Finland kräver alltmer bättre kunskaper i finska. Finska är ett viktigt och nyttigt språk i arbetslivet men samtidigt anses det viktigt att få service på svenska. Resultaten av denna undersökning stärker min uppfattning om finskas viktiga roll i arbetslivet och samarbete mellan Åland och Finland. Men samtidigt har finska en kontroversiell roll vad gäller ålänningarnas rättighet att använda svenska i alla möjliga situationer.

3 SPRÅKLIG ATTITYD, IDENTITET OCH ETT TVÅSPRÅKIGT SAMHÄLLE

De centrala begreppen i min undersökning är språklig attityd och språklig identitet. Härnedan kommer jag att definiera begreppet identitet (avsnitt 3.1) och språklig attityd (3.2). Sist redogör jag för utmaningar i ett flerspråkigt samhälle med Belgiens språkstrid som exempel och också en kort översikt av språkklimatet i Finland (3.3).

3.1 Identitet och språklig identitet

Språket är en viktig del i ens liv och sociala identitet. Linell (1982: 31) uppger att språk har kommunikativa, identitetsskapande och gruppsammanhållande funktioner. Inte bara språket men också talet och rösten är viktiga personlighetsmarkörer och sättet man behandlar rösten utgör persons karakteristiska egenskaper (Linell 1982: 44). Med begreppet *gruppsammanhållande* syftar Linell (1982: 43) på att man känner lätt samhörighet med dem som talar samma språk eller samma variant av språk. Detta beror på mångsidig och avancerad kommunikationsstil som talare av samma förstaspråk ofta har. Linell (1982: 44-45) tillägger att ett bristfälligt språk orsakar sociala och personliga problem i situationer där man inte kan kommunicera fullständigt och detta kan leda till isolering och ensamhet. Dessa situationer är t.ex. sådana där man använder främmande språk eller man är osäker på hur man agerar språkligt i en helt ny situation. Inte bara språk men också kultur spelar viktig roll i samhörighetskänslan. Om man inte kan eller vågar använda språket, orsakar det problem att utveckla teoretiska kunskaper och i problemlösning och argumentering.

Självbild anses ofta vara en synonym till identitet och den syftar till ens medvetenhet om en själv och de drag som gör individen unik och olik från andra människor.

När det gäller den sociala identiteten, identifierar personer sig med viss kultur, nation eller etnisk grupp (Nationalencyklopedin). Begreppet identitet brukar delas in i kollektiv och individuell identitet. Åström (2001: 38) anger att en stark identitet är ett samspel mellan jaget och samfundet och miljön omkring en själv. Enligt henne baserar sig en *kollektiv* eller *social identitet* också på samma värderingar och betydelser man har om sin egen kultur och miljön. Språket är just därför viktigt i samfundet att värderingar formas genom kommunikation mellan medlemmar. Lönnqvist (2001: 245) har samma åsikt som Åström att identitet är ”en överensstämmelse mellan jaget och samfundet, sig själv och omgivningen.” Lönnqvist tillägger att individuella uttrycksformer av identitet är t.ex. namn, ålder, språk och bostad. Till den kollektiva identiteten hör t.ex. kultur, politiska och religiösa ideologier, nationalkänsla och hembygd. Institutioner, såsom familjen och skolan är också viktiga för ens identitet. Lönnqvist (2001: 245) konstaterar att identitet brukar förändras genom livet och man har många olika identiteter. Större förändringar i livet påverkar identitet, t.ex. när man byter arbetsplats, bosättningsort, språk, åldersgrupp eller när man förändrar sitt utseende t.ex. sätt att klä sig. Självbilden är också en viktig del av den subjektiva identiteten och självbilden testas kontinuerligt genom livet. Einarsson (2004: 39) anger att den subjektiva identiteten innehåller inte bara de egenskaper som vi själv tror att vi har men också de egenskaper som andra anser att vi har.

Åström (2001: 38) konstaterar att den kollektiva identiteten syns bland finlandssvenskar speciellt i den medvetna språkpolitiska strategi som började redan med 1850-talets språkdebatt. Debattens uppgift var att försvara sig mot den finskspråkiga majoritetens krav när det började bli klart att svenskan inte längre förblir landets huvudspråk i undervisning och förvaltning. Många finlandssvenskar som bor i ett tvåspråkigt område har varit tvungna att lära sig finska och bli vana vid majoritetsspråket utan stora svårigheter. Enligt Åström (2001: 38) är svårigheter med inlärning av finska betydligt större i ett enspråkigt svenskt område och detta kan påverka attityder till finska även i vuxen ålder. Modersmålet är viktigt till den personliga identiteten och eftersom kollektiv identitet är social av sin natur, kan den för-

ändras om kommunikationssystemet blir annorlunda. Åström (2001: 29) exemplifierar att när finskspråkiga flyttar till ett svenskdominerande område kan det hända isolering mellan båda språkgrupperna. Detta kan bero på att finskspråkiga känner sig som ”intränglingar” och svenskspråkiga upplever att den svenska identiteten är hotad och identiteten mellan jaget och samfundet, dvs. kommunikationssystemet är störd. Åström tillägger (2001: 40-41) att de symboliska elementen är också viktiga till grupptillhörighet och identitet hos finlandssvenskar, såsom egen massmedia, skolor, flagga, teater, föreningsliv osv.

Den språkliga identiteten kan ha en viktig roll vad gäller namnet på hemorten. Under 2012 pågick en diskussion av åländska ortnamn i åländsk och finsk media. Ålands Landskapsregering och Näringsliv krävde att bara de svenskspråkiga namnen borde synas i kartorna över Åland. Motiveringen var att Åland är enspråkigt svenskt och de svenska ortnamnen är viktiga för den regionala identiteten. Ärendet väckte mycket diskussion på fastlandet och åländsk media. Lantmäteriverket bestämde ändå att finska namn få stå kvar på kartorna (Helsingin Sanomat 03/2012, Nya Åland 01/2013, Svenska Yle 03/2012). En del av artiklar i min analys handlar om detta ärende (se avsnitt 5.2).

3.2 Attityd och språklig attityd

Attitydforskning är centralt forskningsområde inom socialpsykologi och sociolingvistik och attityder har studerats sedan 1960-talet (Bijvoet 2007: 137). Begreppet *attityd* har definierats av Sarnoff (1970: 279) som “a disposition to react favorably or unfavourably to a class of objects”. Attityd betyder alltså en positiv eller en negativ inställning till någon sak. Edwards (1985: 140) påminner att *föreställning* och attityd inte är samma sak. Föreställning är en del av attityd och attityd betyder mer känslig inställning till något objekt. Garret (2010: 31-32) tillägger att också följande ord borde skiljas från begreppet attityd: åsikt, värde, vana, ideologi och social

stereotyp. Stereotyper är starkt knutna till attityder och attitydforskning. Kramarae (1983: 85) definierar *stereotyper* som stela attityder till objekt eller saker. Einarsson (2004: 204) ser stereotyper mer som föreställningar som är byggda på vag och bristande information. Utgångspunkten till stereotyper kan vara olika sociala grupper. Man tenderar klassificera andra som medlem av vissa sociala grupper på grund av vilka särdrag de har. Grupperna kan vara väldigt olika, t.ex. personer som kommer från ett visst land eller stad, män, kvinnor, personer som cyklar, personer med ett visst etniskt ursprung osv. (Smith & Mackie 2000, refererad i Garret 2010: 32).

En vedertagen teori är att attityd innehåller tre komponenter och alla dessa komponenter kan fungera samtidigt (se t.ex. Edwards 1985: 140, Bijvoet 2007: 115, Einarsson 2004: 204):

1. En kognitiv eller kunskapsinriktad komponent: detta innehåller tankar, stereotyper och föreställningar om attitydobjekten som kan vara sanna eller osanna.
2. En affektiv eller känslomässig komponent: känslor (positiva eller negativa) som är fogade till föreställningar.
3. En beteendekomponent: hur beredd man är att agera i enlighet med sina attityder och föreställningar. Den kognitiva och affektiva komponenten kan påverka hur vi beter oss.

Garrett (2010: 23) ger ett exempel på hur dessa komponenter kan synas i studentens attityd till främmande språk. Om studenten tror att kunskaper t.ex. i spanska hjälper att förstå spansk kultur, är det fråga om den kognitiva komponenten. Studenten är entusiastisk om tanken att han eller hon kunde läsa spansk litteratur (affektiv komponent) och börjar spara pengar för att delta i spansk kurs (beteendekomponent).

Garrett (2010: 23) konstaterar att denna teori om tre olika komponenter också har kritiserats. Dessa komponenter kan också visas som faktorer som förorsakar attityder och de borde inte likställas med attityder i sig. T.ex. en känslomässig reaktion kan påminna om attitydobjektet och allt som är kopplat till attityden. Kalaja (1999:

62-63) lyfter fram att många forskare anser att attityder bör definieras mer som ett socialt beteende och attityder är inte så stabila som många har tidigare trott. Attityder kan vara motstridiga och vara olika i olika situationer och i olika sällskap. Attityder bör ses som en mer mångsidig företeelse och inte bara som stimulus – beteende mekanism, eftersom attityder påverkar inte alltid så strakt ens beteende.

Bijvoet (2007: 117) anger att man lär sig attityder genom sociala sammanhang och de börjar forma sig redan före skolåldern. Den primära socialisationen för attitydsförmedlingen är föräldrar och närmare vuxna i barnets liv. Enligt Einarsson (2004: 205) har föräldrar en stor roll för attityders utveckling och detta händer ofta omedvetet. Barnet får föräldrarnas attityder genom att identifiera sig med dem och imitera deras beteende. Föräldrarna tenderar också visa öppet sina föreställningar om någon sak och detta får barnet att tänka och handla på samma sätt. Den sekundära socialisationen kommer från vänner och andra jämnåriga, skola och massmedia. Garrett (2010: 22-23) konstaterar att media kan påverka ens attityder men man kan också protestera mot attityder som media eller andra människor vill skydda. T.ex., språkdebatter syns regelbundet i media och på detta sätt kan media ändra eller göra ens attityder starkare.

Einarsson anger (2004: 204) att attityder har viktiga funktioner: de hjälper oss att agera och förenkla den komplicerade världen omkring oss och skydda oss från otrevliga sanningar om oss själva. Garrett (2010: 22) uppger att det finns två olika processer att lära sig attityder. En av dem är *observationsinläring*. Det betyder att man lär sig attityd genom att observera andras beteende och vilka följder beteendet har. Den andra kallas *instrumentell inläring*. Följden av attityden har viktig roll för inläringen. Man får belöning eller ”straff”, dvs. man får inte belöning förrän beteendet har ändrats. Man anpassar sig till värdesystem genom att få en belöning av omgivningen. Till exempel barn kan få föräldrarnas godkännande och samtycke som belöning när barnet har samma attityd som föräldrarna.

Enligt Bijvoet (2007: 119) kan *Språklig attityd* eller *språkattityd* definieras som ” värderande inslag i människors reaktioner gentemot språkliga varieteter eller deras talare”. Bijvoet (2007) uppger att inslag kan vara i olika form och man kan tala om språkattityd t.ex. då när någon har en positiv eller negativ inställning mot ett visst ord eller språk eller man undviker användning av vissa språkljud. Språkattityder kan fungera på olika nivåer såsom beteende, språkval, språkpolitiska beslut, attityder till olika språkliga varieteter såsom dialekter, yrkesspråk, slang osv. Bijvoet tillägger att språket är en del av identitet, visar vem talare är och är viktig för ens gruppstillhörighet. Edwards (1985: 146) har samma syn på definition av språklig attityd som Bijvoet och anser att inställningar till språktalare (eller skrivare) är viktiga för undersökning av identitet, eftersom språkattityder sammanhänger med attityder till talarens identitet. Einarsson (2004: 204) anger att det är ofta svårt att skiljas var attityden är riktad till: språktalaren eller språket? Han tillägger att språkattityder visar oftare attityd mot språktalare men det är inte alltid så. Einarsson ger som ett exempel relationen mellan svenskar och danskar: svenskar brukar älska danskar, men inte deras otydliga språk. Schmied (1991: 164-165) anger att det finns många orsaker till positiva eller negativa språkattityder: hur svårt eller lätt det är att lära sig språket, hur hög status språket har i samhället eller hur hög status de människorna har som använder språket som första eller andra språk. Kalaja (1999: 47) konstaterar däremot att med språkattityder är det i grunden fråga om hur man ställer sig till språket i sociala sammanhang. T.ex. man ställer sig positivt till några språk eller dialekt eftersom deras talare har hög status och makt i samhället.

Som konstaterats ovan, handlar språkattityder ofta om attityder till språktalare men i min undersökning begränsar jag mitt ämne på så sätt att jag koncentrerar mig snarast på attityder till finska språket i sig och inte så mycket på attityder till finskhet och finländare fast dessa tre element ofta är starkt sammankopplade.

3.3 Tvåspråkigt samhälle och språkklimatet i Finland

I ett flerspråkigt samhälle kan olika språks samlevnad orsaka problem. Haglund (2004: 359) konstaterar att mångspråkighet kan hota det homogena samhället och minoritetsspråk kan fungera som ett nyttigt medel mot social ojämlikhet och utanförskap. Ryan och Giles (1982: 1) anger att den språkligt dominerande gruppen i samhället bestämmer sättet att använda språk i sociala sammanhang och minoritetsgrupp har därför sämre möjligheter att agera i samhället på övergripande sätt. Minoritetsspråkstalare måste bestämma om de vill adoptera egenskaper hos majoritetsspråk för att den sociala mobiliteten skulle vara lättare eller om de vill ha ett eget språk eller språkstil för att upprätthålla egen identitet. Jaakkola (1973: 27) anger att den språkliga mångfalden inte orsakar i sig problem, utan människor lär normer för språkbruket i deras miljö. Men det kan skapa hinder i kommunikation när människor med olika normer för språkbruket möter. Då är det frågan om vilket språk man väljer att använda i kommunikationen. I detta fall har personernas styrkeförhållande en viktig roll. Den ena måste lära sig den andras språk och detta kan orsaka sociala och psykologiska problem. Einarsson (2004: 38) påminner dock att man måste ha starka skäl för att överlämna sitt modersmål. De som har den största risken att förlora sitt modersmål hör vanligtvis till minoritetsspråkgrupp i ett flerspråkigt samhälle. Samhörighet med majoritetsspråkstalare händer inte så lätt som i en enspråkig gemenskap.

Jag anser att det är viktigt att veta om språkklimatet och språkdebatten på fastlandet om man undersöker Ålands språkdiskussion eftersom rikets språkdiskussion avspeglas och syns också i åländsk media. Herberts (2009:43) beskriver relationer mellan rikets finsk- och svenskspråkiga som ganska ansträngda och tillägger att ett flerspråkigt samhälle är sällan stabil med sitt demografiska förhållande. Orsaker till friktioner i tvåspråkiga områden kan vara t.ex. utflyttning, inflyttning, politiska prioriteringar av byggnader, såsom skolbyggnader som är språkligt mycket viktiga.

Herberts (2009) har undersökt hur service fungerar på svenska och finska i olika områden efter den nya språklagen. Språklagen (423/2004) förutsätter bl.a. att man har rättighet att använda svenska eller finska hos statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter. Myndigheterna måste betjäna på båda språken utan att man behöver begära det. Språklagen rör inte Åland som har egen språklag i självstyrelselagen (läs mer i avsnitt 2.1.1). Herberts (2009:43) nämner att det finns ofta argument att flerspråkighet är kostsam för samhället och att ett enspråkigt samhälle skulle vara mer rationellt, speciellt när det finns så få svenskspråkiga i relation med finskspråkiga i hela landet och många av dem är tvåspråkiga. Herberts (2009) anger att språkklimatet ändå är ganska gott i Finland. Betydligt fler människor har positiva attityder än negativa. Ett intressant resultat var att finskspråkiga som bor i områden där finskan är ett klart majoritetspråk har mer negativa åsikter om relationerna mellan språkgrupperna. Herberts (2009:43) förklarar att det ofta snarare är fråga om attityder till andra språkgruppen i konfliktsituationer än t.ex. om bristfällig tvåspråkig samhällsservice.

Svenska Finlands folkting (2006:14) beskriver också språkklimatet i Finland som ”mycket gott”. Språkdebatter har förts närmast i tidningar och i politik men i vardagen har svenskspråkiga upplevt förhållandevis sällan mobbning. I allmänhet har svenskspråkiga mer positiva attityder till finskspråkiga än tvärtom. Detta kan bero på det att finskspråkiga har färre kontakter med svenskspråkiga. Eftersom majoritetsspråk dominerar, måste minoriteten leva i två världar och därför har svensk-språkiga mer kontakt med den språkliga majoriteten.

Saukkonen (2010: 35-36) har undersökt språkdebatten i finsk media. Han märkte att i många kritiska språkpolitiska böcker kritiseras speciellt den obligatoriska svenskan i skolan eller ”tvångssvenskan” och den nya språklagen. Dessa anses vara orättvisa eftersom språklig minoritet, som är cirka 6 % av befolkningen, kan bestämma vad majoriteten måste göra. Ålands särställning som ett enspråkigt område har också fått kritik, särskilt det att finska är frivillig skolämne där medan svenska är obligatorisk på fastlandet. Många debattörer har framhåvt att de inte hatar

svenskspråkiga men ändå många debattörer har stereotypiska tankar om svensktalande, t.ex. att de är rikare ”bättre folk” och de vill isolera sig från finskspråkiga. Mest kritik har ändå fått verksamhet av Svenska Folkpartiet i Finland och några finlandssvenska organisationer eftersom de försvarar svenska språket och nuvarande språksituationen i Finland. Saukkonen (2010: 87) konstaterar att teman i språkdebatten är i allmänhet språkpolitiska men finsk- och svenskspråkiga debattörer koncentrerar sig på olika saker. Ett antal finskspråkiga debattörer vill protestera mot den obligatoriska skolsvenskan och ta bort svenskas status som officiellt språk. Svenskspråkiga debattörer är däremot mer oroade över om service på svenska bevaras i framtiden.

När samlevnad mellan olika språk inte går friktionsfritt kan språkdebatter vara stridiga och långa. I Europa finns ett annat exempel om språkdebatten än svenskan i Finland. Ett exempel av en svår språkstrid finns i Belgien. Där finns en kontinuerlig språkfråga eller språkstrid mellan de två största språkgrupper: fransk- och nederländsktalande invånare (Edwards 1985: 184). Edwards (1985: 84) uppger att från lingvistiskt och historiskt perspektiv där finns två stater i en stat: Vallonien och Flandern. Belgien är ett exempel av det hur problematiska och svåra språkdebatter kan vara. Mängden av fransktalande har varit mindre men franska har länge dominerat i huvudstaden Bryssel och den södra delen av landet. Nederländska fick en officiell status i Flandern 1932. Fast franska språket har dominerat i allmänhet, har flamländare mer ekonomisk kraft och detta har påverkat obalans i makt och språkliga onenigheter i politik (Edwards 1985: 184). Regeringar i Belgien har varit svaga eftersom det har funnits många svåra språk- och ekonomiska strider. Det senaste exemplet är Belgiens regeringskris 2010-2011 när landet var ett och ett halvt år utan regering. Strider påverkar också många vardagliga saker och språkligt är landet ganska fördelad, t.ex. tv och tidningar är endast på nederländska i Flandern. Det finns också tre regeringar, en i Vallonien, en i Flandern och en belgisk regering (Röshammar: 2010). I Finland har språkdebatten inte skapat lika stora spänningar i regeringen eftersom svensktalande är en klar minoritet med garanterade språkliga rättigheter i många olika områden.

4 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel redogörs för mitt undersökningsmaterial och analysmetod. Först presenterar jag Ålandstidningen och Nya Åland (4.1) och därefter bakgrundsinformation för diskurs- och innehållsanalys (4.2). Sist kommer en redogörelse för min analysmetod och analysens gång (4.3 och 4.4).

4.1 Ålandstidningen och Nya Åland

Det finns många olika medier på Åland och ungefär sextio journalister. Det två lokaltidningarna heter Ålandstidningen och Nya Åland. *Ålandstidningens* chefredaktör är Niklas Lampi och den publicerades första gången 1891 (Åland Kort & Gott 2008: 17). På tidningens webbplats uppges att upplagan är 9 577 exemplar per dag och den utkommer sex dagar per vecka. Ålandstidningen är partipolitiskt oberoende (Nationalencyklopedin). *Nya Ålands* nuvarande chefredaktör är Nina Fellman och den första tidningen publicerades 1981 (Åland Kort & Gott 2008: 17). På Nya Ålands webbplats anges att år 2007 hade tidningen en kontrollerad upplaga av 7 285 exemplar per dag och den utkommer fem dagar per vecka. I början av 90-talet bestämdes Nya Ålands linje på följande sätt: "står obunden till politiska grupperingar, myndigheter, organisationer, företag och enskilda personer" (Nya Ålands webbplats 16.5.2013).

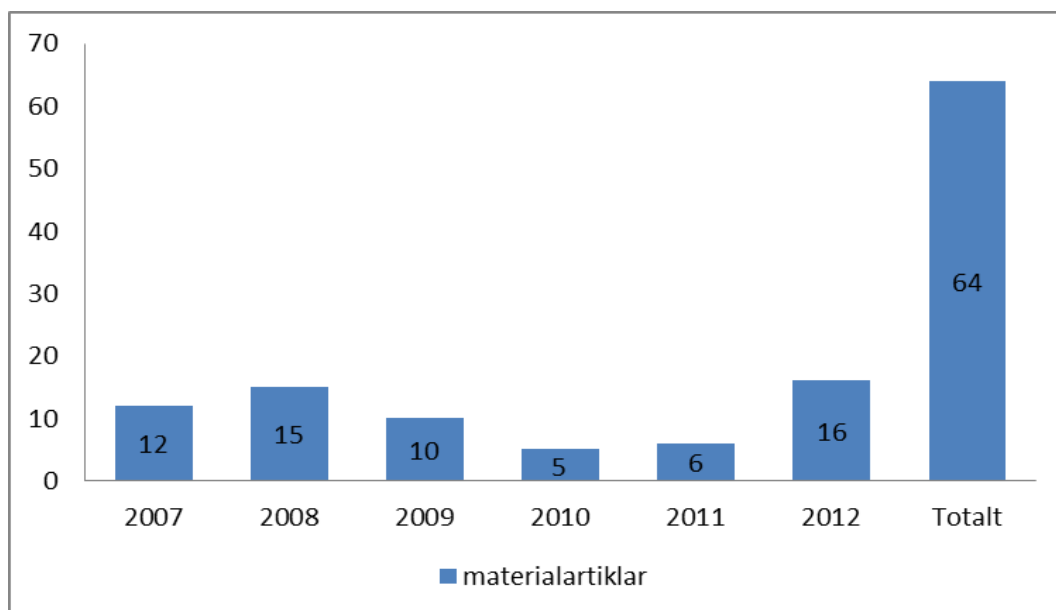
Jag valde att använda dessa båda tidningar som material för min undersökning eftersom de är de största tidningarna. Jag fann sammanlagt 140 artiklar som behandlar finska språket på Åland och åländsk (språklig) identitet. Jag begränsade material så att jag slutligen har 64 artiklar. 37 av artiklarna är från Nya Åland och 27 från Ålandstidningen. Artiklarna är insändare-, ledare- och kolumnartiklar och de har publicerats mellan 1.1.2007 och 31.12.2012. Dessa artikeltyper valdes till studieobjekt eftersom de är argumenterande till sin natur och de innehåller personliga åsik-

ter som jag är intresserad av. Jag valde denna tidsperiod eftersom jag är intresserad av den senaste språkdiskussionen. Analysartiklarna är från webbplatsernas arkiv eftersom det var svårt att få tag i tidningar i pappersform. Jag uteslöt artiklar som inte kunde läsas helt på webben. Analysen innehåller många typer av artiklar eftersom det inte finns många olika redaktörer i dessa små lokaltidningar. Därför skulle det inte ge mig en allmän bild av attityder till finska eller tankar om språklig identitet om jag analyserade bara t.ex. ledarartiklar som ofta har samma skribent. Jag bestämde att lämna nyhetsartiklar utanför min analys eftersom de inte är argumenterande till sin natur. Jag utlämnade också artiklar som inte handlade särskilt mycket om finska språket utan närmare om självstyrelsen och relationen mellan Åland och Finland.

Tabell 2. De analyserade artiklarna och deras artikeltyper.

	Ledare	Insändare	Andra
Ålandstidningen	15	10	2
Nya Åland	14	20	3
Totalt	29	30	5

Till kategorin ”andra” (se tabellen 2) hör t.ex. kolumnartiklar och krönikor samt artiklar jag var osäker var de ska kategoriseras. Analysartiklarna har skrivits av b.l.a. chefredaktörer, politiker och vanliga medborgare. Det största antalet av artiklar är från år 2008 och 2012. (Se Figur 1)

Figur 1. Distribution av de analyserade artiklarna efter året.

Sammanlagt 52 av dessa analyserade artiklar var med i analysen av attityder till finska språket och 33 i analysen av den språkliga identiteten.

4.2 Innehålls- och diskursanalys som kvalitativa analysmetoder

Utgångspunkt till min analys är två olika analysmetoder: innehållsanalys och diskursanalys. Jag anser att genom att tillämpa dessa två analysmetoder kan jag undersöka ett omfattande textuellt material och samtidigt analysera helhetsbilden av den åländska språkdebatten. Jag anser att dessa textanalysmetoder är bättre val än argumentationsanalys. Enligt Hellspång (2001: 108) är syftet med *argumentationsanalys* vanligtvis att undersöka kritiskt vad texten säger, värdera argument och analysera hurdana skäl det finns för argument och vad de grundar sig på. Därför är huvudvikten av min analys i innehålls- och diskursanalys och inte i argumentationsanalys. Jag måste känna igen och finna olika argument men jag kommer inte att analysera argumentens hållbarhet, dvs., hur bra och trovärdiga argument är eller hur de påverkar mottagaren utan jag är mer intresserad av att redogöra för hurdana inställningar jag finner i artiklarna och hur dessa inställningar avspeglar språkdis-

kussionen.

Gillespie och Toynbee (2006: 2) anger att analys av mediala texter hjälper oss att förstå texts makt. Maktrelationer är kodade i texten och text har makt över oss och samhället. Medietexter representerar och konstruerar kunskap, värden och föreställningar. Därför kan texter fungera också på ideologiskt sätt. Som analysmetod har jag valt innehållsanalys eftersom jag vill ha huvudvikten på min analys i textens innehåll, inte i textens struktur. Innehållsanalys eller *content analysis* är också en bekant metod inom attitydforskning när analysen gäller språkanvändning och språkbehandling på samhällsnivån. Denna analysmetod används ofta när man analyserar språkpolitiska dokument, språkdebatt i media och hur man använder språk i massmedierna osv. Andra allmänna metoder inom attitydforskning är intervjuer och skriftliga enkäter (Ryan m.fl.: 1988 och Garret m.fl.: 2003 citerad i Bijvoet 2007: 123). Till denna typ av undersökning är innehållsanalys lämpligaste när jag koncentrerar mig bara på ett färdigt och skriftligt material.

Innehållsanalys är en metod för textuell analys (Hesmondhalgh 2006). Det är en grundanalysmetod som kan tillämpas i alla kvalitativa undersökningar. Det kan vara en enskild metod eller en metod med en vid referensram (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91). Enligt Tuomi och Sarajärvi (2009: 92-93) är grundtanken med analysen att bestämma vad man vill undersöka i materialet. Man måste först välja ämnet eller fenomenet som skiljas från hela materialet. De fynd som man har funnit delas in i grupper enligt deras ämnesområde och man skriver sammanfattning av grupper. I innehållsanalys söks det textens betydelser och inte det hur betydelser är gjorda. Innehållsanalys är grundanalys i min attitydundersökning när jag granskar en stor mängd av text och söker argument och kategoriserar dem.

I min undersökning har också en annan textanalysmetod, *diskursanalys*, en stor roll speciellt i identitetsundersökning. Enligt Pietikäinen och Mäntynen (2009: 12-13) är diskursanalys ett sätt att undersöka hur social verklighet och betydelser är uppbyggda. När man undersöker språket kan man lära sig mycket om samhälle, kultur, tid och plats. Det är ett sätt att få veta mer om samhället och kulturen genom att

analysera språkets egenskaper: hur det är organiserat och hur det varierar. Diskursanalys är ett bra sätt att undersöka hur verkliga människor använder språket i det verkliga samhället. Winther Jørgensen och Phillips (2000:7) påminner dock att det inte finns ett enda sätt att utföra diskursanalys och det inte finns bara en enda definition av begreppet *diskurs*. De definierar (2000:7) begreppet som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen”. Pietikäinen och Mäntynen (2009: 23-27) har en mer omfattande definition av diskurs. De uppger att diskurs har lite annorlunda betydelser i olika kontexter och undersökningar. Med begreppet ”diskurs” kan man syfta på t.ex. ett sätt att tala, textmaterial, språkbruk i någon kontext, förståelse om verkligheten eller på en språklig helhet som är större än en sats. I diskursanalys är forskaren intresserad av att undersöka språket i olika *kontexter och situationer*. Språk-användning är alltid kontextbunden och olika normer reglerar ens sätt att tala och använda språket. T.ex. mitt forskningsmaterial består av insändare artiklar och olika normer reglerar hur man har skrivit dem. De har en viss struktur, de är argumenterande och skrivstil behöver vara passande.

När ”diskurs” syftar på språkbruket som en del av social verksamhet (eng. discourse) är *diskurser* (eng. a discourse) kända sätt att beskriva saker, fenomen och händelser från en viss synpunkt och på ett visst sätt (Pietikäinen och Mäntynen (2009: 27). Pietikäinen och Mäntynen (2009: 54-55) lyfter fram ett exempel av hur man ser olika diskurser i olika situationer. T.ex. om det talas om skogar, i naturvårdsdiskurs lyfts fram ofta saker såsom att det är viktigt att skydda skogar eftersom de är en viktig del av naturen och för att utrotningshotade arter inte dör. Däremot i ekonomidiskurs kan man t.ex. lyfta fram att det är därför viktigt att sköta skogar att då får man mer ekonomisk tillväxt. I dessa två diskurser ser man skogar från olika synpunkter och i olika kontexter.

Ett viktigt begrepp inom diskursanalys är *representation*. Representationer syftar på olika sätt att beskriva verkligheten och de är kontextbundna: de får deras betydelser i förhållande till tidigare representationer. Därför kan tidigare händelser, ide-

ologier och politik påverka dem. Språket representerar världen och representationer visar hur man beskriver verkligheten och med hurdana medel. (Pietikäinen och Mäntynen 2009: 56-62). Det finns många olika segslitna representationer i finsk media. T.ex. afrikaner är ofta representerade som mörkhyade och fattiga människor som lever i lerhyddor. Nuförtiden har det börjats representera afrikaner som en mer heterogen population och att det finns många skillnader mellan olika afrikanska länder. Representationer är föränderliga och olika i olika diskurser.

Winther Jørgensen och Phillips (2000:7) tillägger att vårt språkbruk aktivt skapar och förändrar våra identiteter, sociala relationer och omvärld, inte bara avspeglar dem. Pietikäinen och Mäntynen (2009: 63) har samma syn på identitetens föränderlighet. Diskurs har kraft att representera olika händelser och företeelser och bygga identiteter; våra uppfattningar om oss själva, andra och relationer mellan människor. Identitet är byggd av språkanvändning och andra semiotiska resurser. Diskurser har också kraft att beskriva världen, lyfta fram och utesluta företeelser och människor. Med hjälp av språkbruk man uttrycker sig och beskriver sin identitet och också "förhandlar" om det med andra. Även om identitet är en subjektiv upplevelse påverkar det vår identitet vad andra berättar om oss och vad vi själv berättar om oss själva. Identitet är föränderlig och olik i olika situationer, kontexter och diskurser. Winther Jørgensen och Phillips (2000: 49) konstaterar att detta betyder att identitet (subjektet) är *fragmenterat*. T.ex. i familjen är man kanske "mor" eller "dotter" och när man besöker sin vän är man "gäst" alltså det finns olika subjektpositioner. Subjektpositioner kan också hamna i konflikt när det finns flera motstridiga diskurser. Det finns möjlighet att identifiera sig på olika sätt i olika situationer. Eftersom diskurser är föränderliga så är också identiteter.

Winther Jørgensen och Phillips (2000: 51) lyfter fram att identitet är relationellt organiserad därför att "man är något eftersom det finns något annat som man inte är." T.ex. i mitt material kan man finna många olika identiteter som representerar olika skribenters identiteter i olika diskurser: ålänning, finlandssvensk, finländare, inflyttare, politiker, skolelev, dotter, enspråkig, tvåspråkig osv. Subjektet får olika identiteter i olika situationer.

Det finns ibland bara en liten skillnad mellan individuell identitet och kollektiv identitet. När man identifierar sig som ”kvinna” är det naturligt att identifiera sig också som en medlem av gruppen ”kvinnor”. Gruppbildningar fungerar bara genom att utesluta andra och alternativa tolkningar, i detta fall ”män”. Det är också vanligt att man ignorerar skillnader mellan olika medlemmar i gruppen (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 51-52). I min undersökning kan man t.ex. tolka på grund av artiklar att den största delen av skribenter anser att den åländska identiteten är enspråkigt svensk och samtidigt utesluter man de ålänningar som är t.ex. tvåspråkiga eller har något annat första språk än svenska.

Jag anser att diskursanalys är en bra metod att undersöka den språkliga identiteten i media. Man uttrycker och beskriver sin identitet genom att använda språket och identitet uppstår i sociala sammanhang och man förhandlar om dess betydelse. I mitt material kommer fram olika representationer om den åländska identiteten och olika skribenter debatterar om dess egenskaper.

4.3. Schmieds metod för attitydundersökning

I min attitydundersökning kommer jag att tillämpa analysmetod som Schmied (1991) använde i sin undersökning om attityder till engelska språket i Afrika. Schmied (1991: 168) analyserade ledarartiklar i afrikanska tidningar eftersom han ansåg att de avslöjar skribentens attityder och lyfter fram olika språkfrågor. Schmied (1991: 168-169) kategoriserade argument han fann på grund av om de var för eller emot engelska. Han bildade fem olika kategorier för argument han fann:

1. kommunikativa (t.ex. ett afrikanskt språk är bättre för kommunikation än engelska),
2. nationella (att favorisera engelska kan skapa fler skillnader mellan sociala klasser)

3. personliga (engelska är nyttigt för att få bättre arbete),
4. undervisande (det är lättare att förstå begrepp på ett afrikanskt språk)
5. kognitiva (man är mindre utbildad om en kan bara afrikanska språk).

Garrett (2010: 46-48) klassificerar Schmieds undersökning som ”*societal treatment study*”. I sådana här text- och diskursanalytiska studier behöver undersökaren känna kontexten särskilt bra för att finna och kategorisera olika argument. Intervjuer och enkätundersökningar är vanliga inom attitydforskning men inte möjliga i min undersökning och med mina resurser så jag koncentrerar mig på i färdigt skriftligt material, dvs. media texter. Denna kontext är familjär för mig eftersom jag anser att den är en del av språkdiskussionen i hela Finland som har pågått många år. Jag söker olika argument och formar olika grupper för dem baserat på deras kontexter. Schmieds metod passar i det vad jag vill redogöra för och jag tror att media avspeglar sig bra olika allmänna åsikter eftersom en del av artiklar är skrivna av vanliga medborgare.

I min attitydundersökning söker jag också olika argument och delar dem i olika grupper. Jag kommer dock att forma egna argumentgrupper beroende av det hurdana argument jag finner men Schmieds argumentgrupper ger en nyttig bas för mina argumentgrupper. Jag har bildat grupperna efter att ha analyserat artiklarna och jag har format följande argumentgrupper. Varje fyra grupper innehåller både inställningar för och mot finska. Jag anser att genom att gruppera argument enligt ett visst tema får man en tydligare analys.

1. *Kommunikativa argument*. Dessa argument är starkt knutna till den sociala miljön. I denna grupp tillhör sådana argument som handlar t.ex. om kommunikation mellan Finland och Åland eller andra argument som baserar på bättre eller sämre kommunikation mellan människor. T.ex. ”Kommunikation mellan Åland och riket fungerar bättre om man behärskar finska”.
2. *Nationella argument*. Till denna grupp hör argument som grundar sig i

det åländska samhället och Ålands särprägel gentemot Finland. Dessa argument förekommer ofta i kontext där det åländska samhället vill förstärkas eller bevaras. Den innehåller också ”nationalistiska” åsikter som kommer fram. T.ex. ”Att använda finska leder till förfinskning av Åland”

3. *Personliga argument.* Denna grupp innehåller argument som innehåller personlig nytta, dvs. instrumentella argument eller hinder. Dessa argument kan också vara knutna till nationella argument och miljö. T.ex. arbetslivet (miljö) kan påverka individens uppfattningar om finska och vilken nytta kunskap i finska ger i arbetslivet och undervisning, ”man får arbete lättare om man kan finska”.
4. *Rättsliga argument.* Denna grupp omfattar argument som baserar sig på Finlands språklag, den åländska självstyrelselagen eller mänskliga rättigheter. T.ex. ”kommunikation mellan Åland och riket måste funka på svenska (inte finska) som det står i självstyrelselagen.”

Argument som handlar om den språkliga identiteten analyserar jag med diskursanalytiska metoder. Några artiklar innehåller dock åsikter både om attityder och språklig identitet så jag kan använda samma artikel i båda analyserna men analysera olika innehåll ur olika synvinklar.

I identitetundersökning kommer jag inte använda Schmieds metod utan bara diskursanalys. Jag genomförde min analys i följande ordning: först läste jag alla artiklar ordentligt för att få en helhetsbild. Därefter tog jag fram alla argument i materialet, räknade dem och började forma kategorier för dem. Den största delen av argument har motargument så jag ansåg att det tydligaste är att sätta argument i tabeller under rubriker ”för finska” och ”emot finska”. Jag analyserade argument skilt i varje argumentgrupp och till slut jämför jag resultat mellan olika grupper. Till slutet diskuterar jag om vad resultat betyder. I identitetsundersökning ville jag finna

svar på hurdan bild man får om den åländska språkliga identiteten i ljuset av artiklarna och hurdana diskurser är kännetecknande för språklig identitet.

Den största utmaningen vid analysen var att kategorisera argument i grupper. Några argument passade ibland i många olika argumentgrupper så det var utmanande att bestämma hur jag klassificerar olika argument. Tyngdpunkter av artiklarna avgjorde till vilken grupp jag kategoriserade argument om jag var osäker om argument passade bättre t.ex. nationella eller personella argument. Det finns ändå några överlappningar och några vissa teman tenderar att förekomma i olika grupper och också i identitetsundersökningen. I identitetsundersökningen använde jag inte samma grupper utan jag koncentrerade mig på att analysera hurdana representationer och diskurser det finns för den språkliga identiteten.

Uttrycken ”för och emot finskan” är ganska starka, men de hjälper att granska resultaten om jag gör en klar linje för de argument som har positiva inställningar till finska och till dem som har negativa. Jag valde att använda många citat från materialet eftersom på så sätt kan jag påpeka varför jag har tolkat ett textexempel på ett visst sätt. Jag anser att det förstärker undersökningens reliabilitet när läsaren ser varför jag har kommit fram till vissa tolkningar.

5 RESULTAT

I detta kapitel beskriver jag resultat som jag har funnit. Jag har analyserat 64 artiklar som handlar om attityder till finska språket i allmänhet eller den åländska språkliga identiteten. I avsnitt 5.1 söker jag svar på forskningsfrågorna om attityder till finska. Jag börjar med att dela argumenten i olika argumentgrupper och presenterar resultatet enligt dessa grupper. Jag har också delat argumenten baserat på om de är för eller emot finska. Jag lyfter fram de mest intressanta exempel från materialet.

I avsnitt 5.2 behandlar jag den språkliga identiteten som särskild analys av samma material. Ett antal artiklar var med både i analysen av attityder och språklig identitet.

5.1 Attityder till finska språket

Totalt 52 artiklar var med i denna analys. Förkortningarna ÅT och NÅ efter varje textexempel hänvisar till vilken tidning exemplet är taget från, Ålandstidningen eller Nya Åland. Följande sats från en ledartikel sammanfattar bra innehållet av den senaste språkdiskussionen på Åland och innehållet av de centrala synpunkter som kom fram i materialet.

- (1) I den åländska språkdebatten balanserar vi hela tiden mellan hoten och möjligheterna. Hoten mot svenskan versus möjligheterna med att kunna andra språk. (NÅ, artikel 45, 2009, ledare)

I allmänhet ansågs att det är nyttigt att kunna språk men kunskaperna ansågs försvaga Ålands särskilda ställning som ett enspråkigt område. Jag har analyserat och delat materialet i fyra olika argumentgrupper. Först analyserar jag kommunikativa argument och därefter nationella, personliga och rättsliga argument.

5.1.1 Kommunikativa argument

Denna argumentgrupp handlar om argument om kommunikation mellan människor i allmänhet eller mellan riket (Finland) och Åland. I tabellen nedan är samlade de mest centrala argumenten och deras antal som jag fann i materialet.

Tabell 3. Centrala kommunikativa argument för och emot finskan i materialet och deras antal inom parentes.

För	Emot
Handeln eller kommunikation fungerar bättre mellan Åland och riket om man behärskar finska (4)	Om man kan finska på Åland, ska kommunikationen mellan riket och Åland inte längre fungera på svenska (2)
Att kunna finska gör kommunikation med finskspråkiga släktingar/ bekantar lättare (2)	Om avtal och information är tillgängliga bara på finska, kan det leda till (allvarlig) missförstånd (9)

I den kommunikativa argumentgruppen fann jag många olika argument för och emot finska, sammanlagt 17 olika argument varav 6 var för finska och 11 emot. Största delen av argumenten handlade om information som är giltig bara på finska eller i vissa fall på engelska. Det förekom också oron för att om ålänningar behöver kunna mer finska för att kommunicera med riket. Motparten ansåg däremot att kommunikationen med riket blir bara bättre om man behärskar finska. Inom handeln betjänar man på kundens språk så kommunikationen med riket är ömsesidig. Det är också viktigt att många ålänningar inte glömmer sitt ursprung och finska som talas i familjen.

Behovet av finska på Åland motiverades ofta med dess betydelse för näringslivet. Kommunikationen mellan säljare och kunder händer ofta på kundens språk, och eftersom Finland är Ålands viktigaste handelspartner är det viktigt att kunna finska.

Däremot förväntas det att då Åland är kunden använder finska handelsmän svenska.

- (2) Behöver man finska på Åland. I det privata näringslivet behövs finska. (...). Om ett företag i riket vill göra affärer med oss ber vi dem använda svenska. Är det vi som vill göra affärer med dem använder vi finska. (NÅ, artikel 63, 2007, insändare)

All kommunikation sker ändå inte mellan företagen och myndigheter utan mellan människor. Många ålänningar har släktingar som bor i Finland och är finskspråkiga och många kommer ursprungligen från Finland. En skribent (se exempel 3) ansåg det viktigt att lära sina barn hennes andra modersmål – finska. Att kunna kommunicera med hela släkten gör släktrationerna bättre och förhindrar negativa attityder till ett annat språk. Det är också positivt om man lär sig flera språk.

- (3) Med halva släkten som bara pratar finska är det också en nödvändighet (...) det hade inte spelat någon roll vilket språk det handlade om bara att jag har en gåva som jag kan ge mina bar. Ett språk till. Och deras inställning till ett annat språk är inte negativt redan från barnsben. (NÅ, artikel, 28, 2012, spalt)

En del av kommunikativa argument hade inte lika positiva attityder till finska. En del av skribenterna ansåg att kommunikationen har blivit svårare på öriket eftersom all service och information inte alltid är tillgänglig på svenska. En stor del av artiklarna handlade om problem man har när man får bristfällig information på sitt eget språk. T.ex. om all information om varor eller service inte var tillgänglig på svenska utan på finska orsakade ofta negativa attityder. Upplevelser var negativa om man inte fick svenskspråkig information på riksomfattande webbplatser, information i varor inte var på svenska eller service i myndigheterna inte skedde på svenska när man kontaktade riksomfattande telefonnummer, t.ex. skattebyrån. Ser-

vice som kom från fastlandet var inte alltid tillgänglig på svenska men bara på finska eller engelska och detta irriterade några skribenter.

- (4) Något håller på att hända med Åland. Förfinskning är det inte, det visar statistiken. Men i den mån ålänningar inte klarar sig på sitt modersmål inom sjukvården, hos skatteförvaltningen och andra myndigheter finns det orsak att klaga. (NÅ, artikel 43, 2009, ledare)

Många skribenter anser det viktigt att ha möjlighet att få information på sitt modersmål. Att inte förstå viktig information kan leda till allvarlig missförståelse och detta stör kommunikationen.

- (5) Det talas om att myndigheterna ska ”bevaka svenskan på Åland”. Det är inte en bevakning som behövs, utan ett aktivt ställningstagande för att svenskspråkiga också ska få ta del av information, t ex varor man köper. (NÅ, artikel 31, 2012, insändare)
- (6) (---) men det är ju inte där problemet med finskan ligger, utan i myndighetskontakter och direktiv i växande grad bara finns på finska (NÅ, artikel 54, 2008, ledare)

Ett antal skribenter ansåg att om man har för bra kunskaper i finska blir situationen nästan ”farlig”. Skribenten i exempel 7 anser att som språklig minoritet behöver ålänningar akta sig för att använda för mycket finska. Om man kan för mycket finska fungerar samarbete med riket inte längre på svenska eftersom finska myndigheter inte känner behov av att använda svenska längre om ålänningar kan finska. Det finns många artiklar där skribenter anser att kommunikation med riket är redan nu dålig och det blir ännu sämre om ålänningar börjar tala mer finska. Kunskaper i finska gör kommunikationen lättare och mer omfattande i riket men samtidigt blir svenska språkets ställning på Åland sämre.

- (7) När det gäller språken på Åland så finns det alltid de som argumenterar för nyttan med att kunna finska för att få större kontaktytor. Men

det är bara en del av verkligheten. Som språklig minoritet får man akta sig för att bara alltför tjänstbillig och böja sig för nyttans krav. För om ”alla” på Åland kan finska så finns det ingen anledning för språkmajoriteten att anstränga sig med det andra inhemska språket. Då går bi en finlandssvensk framtid till mötes där svenskan blir enbart ett hem-språk. (ÅT, artikel 26, 2013, ledare)

Denna åsikt är också knuten till svenskans ställning i Finland och obligatorisk skol-svenska: om det inte finns tillräckligt många svenskkunniga myndigheter i Finland är det möjligt att riket inte längre kan uppfylla sitt löfte att följa Ålands språklag. Den är största orsaken att skolsvenskans ställning väcker oro på Åland: utan språk-kunniga myndigheter blir det ännu svårare att kommunikationen mellan Finland och Åland skulle fungera på svenska.

5.1.2 Nationella argument

Denna argumentgrupp omfattar nationella argument, dvs. argument som grundar sig i det åländska samhället och Ålands särprägel gentemot Finland alltså argument som handlar om språkfrågan på en nationell nivå. Dessa argument förekommer ofta i kontext där det åländska samhället vill förstärkas eller bevaras. De mest centrala argument som jag fann presenteras i tabellen nedan.

Tabell 4. Centrala nationella argument för och emot finska språket i materialet och deras antal inom parentes.

För	Emot
Finska utgör inte större hot mot svenska än engelska (1)	Att använda finska leder till förfinskning av Åland (2)
Finska är inget hot eftersom alla bör kunna svenska, majoritetspråket, för att kunna leva på Åland (1)	För att behålla Åland som ett enspråkigt område, måste Åland närma sig Sverige eller bli självständigt (7)

Jag fann sammanlagt 11 argument varav 2 var för finska och 9 emot. I nationella argument var den största delen av argument emot finska. Det förekom åsikter att om man använder finska leds det till förfinskning av Åland och att för att behålla Åland som svenskspråkigt behöver man närma sig Sverige eller ha en ökad självstyrelse. Motparten ansåg däremot att diskussion om ”förfinskning” är helt överdriven och finska inte hotar riktigt Åland som nation: engelska är globalt en större hot än finska. På Åland talar den största delen av befolkningen svenska och det är nästan omöjligt för inflyttningar att leva på Åland utan bra kunskaper i svenska. Därför anser motparten att svenska språkets ställning är garanterat.

Det förekom ofta argument att användning av finska leder till förfinskning av Åland. Uttrycken *förfinskning* eller *förfinska* var vanliga uttryck när man motiverade varför finska språket hotar det åländska samhället. Förfinskning representerade en negativ utveckling till några skribenter, något som är viktigt att distansera sig från och som inte passar till den åländska identiteten. Att bli mer finsk anses negativt medan att bli närmare med Sverige anses ofta något positivt på grund av språket. Många skribenter ansåg dock begreppet ”förfinska” som en överdriven synpunkt och sak som inte hotar Ålands särprägel (se exempel 9). Som exempel 8 visar, anser skribenten det dock viktigt att Ålands särställning inte glöms på fastlandet fast förfinskningen i sig själv är inget hot. Exemplet har tagits från en artikel

som syftar till diskussionen om åländska ortnamn på kartan. En del ville att åländska ortnamn är skrivna endast på svenska (läs mer i avsnitt 3.1).

(8) Är fem ortsnamn på finska OCH svenska ett hot mot den åländska självstyrelsen? Nej, knappast. Däremot är det både bra och viktigt att det självstyrande landskapet Åland markerar sin särställning gentemot övriga Finland. (NÅ, artikel 32, 2012, ledare)

(9) Att Åland är nära förfinskning är bara skrämselfpropaganda av folk som är nervösa för att de inte fått eller kunnat lära sig finska och helst skulle slippa göra sig besvär i fortsättning också.(...) - sedan när är kunskap något negativt? (NÅ, artikel 55, 2008, spalt)

Ett antal skribenter påminde att finska inte är det enda språket som kan hota Åland utan engelska är lika stor hot som finska, speciellt när man granskar saken på internationell nivå. Men det kom också fram åsikt att engelska är viktigare språk än finska.

(10) Varför är ett språk ett hot mot svenskan, och ett annat bara praktiskt(...)är det löjligt att påstå att ett språk (finska) skulle vara farligare än ett annat (engelska). (NÅ, artikel 49, 2008, ledare)

Ålands särställning betyder det att svenska språket är en viktig del av kulturen och vardagen. Även om finska är viktig inom ekonomi är faktumet det att Åland är nu och också i fortsättningen svenskspråkig. Skribenten i exempel 11 anser att eftersom kunskaper i finska har blivit sämre kan finska inte forma ett större hot. Det är också frivilligt att studera finska i skolor.

(11) Oberoende av vad man väljer tycker jag en sak är tydlig och uppmuntrande – ålänningarna väljer svenskan som sitt kulturella språk, oberoende av ekonomin. Behovet av finska har inte nödvän-

digtvis ökat, däremot har kunskaperna i det blivit sämre. (NÅ, artikel 50, 2008, ledare)

Det förekom ofta synpunkter att man måste ta på allvar svenskans ”nedgång” i Finland. För att hindra ”förfinckningen” och bevara enspråkigheten finns det tre alternativ: 1. att närma sig Sverige ekonomiskt och ha utökat samarbete med Sverige eller 2. ökad självstyrelse eller 3. även att bli självständigt. Ganska få skribenter föreslår självständigheten men många anser att ett utökat samarbete med Sverige eller en ökad självstyrelse är de enda sätten att bevara svensk kultur och att behålla svenska i alla livsområdena. Samarbete med Sverige skulle också ge möjlighet att få mer information och dokument på svenska medan det har varit problematiskt med Finland. Skribenten i exempel 12 anser också viktigt att locka åländska ungdomar tillbaka till Åland efter studier så att det inte förloras ung arbetskraft till Sverige. Om det inte behövdes så mycket finska på Åland i arbetslivet och vardagen skulle det vara lättare att locka ungdomar tillbaka.

- (12) Det svenska språket går tillbaka i Finland. Den enda lösningen då finska myndigheter inte kan ge svenskspråkig service, kollektivavtal inte översätts till svenska och svenskspråkig utbildning blir allt mer sällsynt, är att sköta detta själva. Då kan vi genom åländska myndigheter, åländsk arbetsrätt och utökat samarbete med Sverige garantera ålänningarna ett samhälle där man kan verka enbart på svenska. Hur ska vi annars kunna locka tillbaka flera av våra ungdomar som studerar i Sverige och som glömt sin skolfinska? (ÅT, artikel 5, 2012, ledare)

I exempel 13 anser skribenten att Åland måste förändra sina handlingssätt för att anpassa sig till situationen där kunskaper i finska behövs mer men samtidigt ökar man samarbete med Sverige. Ett sätt är att göra finska som obligatoriskt skolämne och ett annat är att öka ekonomiskt samarbete med Sverige.

- (13) Strängt taget går att se två sådana slutsatser. 1. Åland accepterar faktum och inför obligatorisk undervisning i finska på alla nivåer

samt språkbad på dagis. Allt detta för att utrusta ålänningarna med bästa tänkbara verktyg inför den nya språkliga verkligheten.(...) 2. Åland står fast vid självstyrelsetanken, men tvingas till vissa nya åtgärder för att leva upp till det. Den ekonomiska självstyrelsen går från ord till handling, så att självstyrelsen förses med skattelagar, bolagsjuridik, regelverk, föreskrifter – på svenska. Sverige blir ett lika naturligt handelsområde som Finland. Ekonomin tvingas inte någonstans, utan ges likvärdiga möjligheter att välja. (ÅT, artikel 16, 2008, ledare)

Det används också metaforer eller smeknamn för att betona Finland som ett helt separat område. *Nokia-Finland* och *Nokiaundret* är de synligaste exemplen på detta. Det förekom också synpunkter att finskan är i större sammanhang minoritetsspråk. När man iakttar hela Norden, finns det flera talare av svenska än finska. Andra nordiska språk är också släktspråk med varandra. Åland med sitt officiella språk och läge är på så sätt mer riktad till Skandinavien än Finland.

I exempel 14 anger skribenten att Åland är starkt dominerat av svenskspråkiga och man behöver inte vara rädd för finska eftersom de som har ett annat modersmål behöver också lära sig svenska för att leva på Åland. Även om svenska är minoritetsspråk i hela Finland, dominerar svenska fortfarande starkt på Åland och därför kan finska inte riktigt hota det åländska samhället.

- (14) Vadan denna rädsla för att Åland ska förfinskas? För att leva och verka här är ju de som flyttar hit tvungna att lära sig svenska. (...) I och med att omgivningens språk är så starkt dominerande behöver ingen vara rädd för att de barn som växer upp med ett annat hemspråk inte skulle lära sig majoritetsspråket. (ÅT, artikel 19, 2007, insändare)

I exempel 15 anser skribenten att språkdiskussionen inte handlar om frågan om Åland borde närma sig Sverige utan det har redan hänt. För att förbättra situationen behöver man påverka myndigheter i riket, påminna att svenska fortfarande behövs

och samarbeta mer med finlandssvenskar. Man behöver förbättra kommunikation mellan Åland och riket så att man finner en sådan lösning att alla är nöjda.

- (15) Ett närmande till Sverige? Det har redan skett. Men det är fortfarande i Mariehamn och Helsingfors som besluten fattas.(...) Tala svenska med så många tjänstemän som möjligt. Och försök få finlandssvenskarna med på tåget. (NÅ, artikel 41, 2010, ledare)

5.1.3 Personliga argument

Denna argumentgrupp omfattar personliga argument som har personliga inslag, t.ex. vilken personlig nytta kunskaper i finska ger eller hinder som okunnighet i finskan kan medföra. I Tabell 5 nedan är samlade de mest centrala argument från materialet.

Tabell 5. Centrala personliga argument för och emot finska i materialet och deras antal inom parentes.

För	Emot
Att kunna finska gör lättare att få jobb på Åland eller studieplats i Finland (8)	Behovet av finska är överdrivet, engelska är viktigare/lika viktigt (3)
Det är alltid nyttigt att kunna språk, även finska (8)	Finskkunskaper behövs inte i alla arbetsområdena (1)
Att kunna finska gör lättare att lära sig andra språk.(2)	Alla är inte språkgenier och finska är ett svårt språk. Det är problematiskt om alla bör kunna finska (5)

Jag fann 27 argument varav 18 var för finska och 9 emot. De som hade positiva attityder till finska motiverade ofta sin synpunkt med argumentet att ”kunna finska

hjälper att få jobb på Åland eller studieplats i Finland.” Som redan konstaterades tidigare (se avsnitt 2.2) studerar den största delen av åländska ungdomar i Sverige eller i Finland eftersom det finns inte omfattande studiemöjligheter på Åland. Härutöver är kunskaper i finska viktiga eftersom de behövs på många olika arbetsplatser eftersom Finland är den viktigaste samarbetspartnern och en stor del av turister kommer från fastlandet. I ett par artiklar uppgav skribenterna att obligatorisk skolfinska skulle vara nyttig på Åland och då skulle Åland inte förlora sin arbetskraft till Sverige på grund av ungdomars bristfälliga kunskaper i finska.

Motparten däremot ansåg att kravet på att kunna finska är överdrivet och kunskaper behövs endast i några företag eller arbetsplatser såsom inom turismen och ekonomin. Alla behöver inte kunna eller använda finska utan att studera finska måste vara frivillig också i framtiden och det borde inte begränsa för mycket ens arbetsmöjligheter på Åland. Alla är inte heller språkgenier och finska är svårt språk att lära sig, t.ex. en ung skribent ville inte studera finska eftersom språket låter fullt enligt hennes åsikt. Denna argumentgrupp var den enda där den största delen av argument var för finska.

Skribenten i exempel 16 anger att kunna finska är nyttigt eftersom det bl.a. gör det lättare att lära sig också andra språk. Det finns många andra artiklar där framhävs att kunna språk är alltid nyttig oberoende vilket språk det är frågan om. All språkkunskap behövs i olika områden.

(16) Med min man har jag pratat svenska, med mina barn finska. Både pojken och flickan har haft stor nytta och mycket nöje av sina språkkunskaper. De har också med lätthet lärt sig andra språk såsom engelska, tyska, spanska och franska. (NÅ, artikel 62, 2007, insändare)

(17) Undervisningen finns och har alltid funnits. Språk är berikande oberoende om det är finska, tyska eller arabiska. (NÅ, artikel 30, 2012, insändare)

Det finns en positiv inställning till finskspråkiga ålänningar men inte alltid till användning av finska i arbetslivet. I många artiklar förekommer påstående att finska har en klar ställning i arbetslivet medan andra påstår att behovet av finska är överdrivet. Skribenten i exempel 18 anser att kvaliteten av finskundervisning måste höjas så att alla ungdomar har mer praktiska språkkunskaper. Finländare är en av de största turistgrupperna och därför vore det bra om ungdomarna kan betjäna på finska på sommararbeten. Man måste svara på nutidens språkfråga genom att förbättra språkkunskaper.

- (18) Realiteten är alltså att Åland vad gäller kunskaper i finska har ett underskott av kompetens, och att denna brist bara kan fyllas med människor som har de efterfrågade kunskaperna. Att hävda att de inte behövs är bara dumt, ungefär som att påstå att Kina inte finns. (...) Det våra ungdomar behöver, åtminstone majoriteten av dem, är en praktisk servicefinska som räcker till för sommarjobben. (...) Det konkreta förbättring Åland kunde åstadkomma, utan att ändra på språkbalansen, utan att syra valet av studieorter eller ens satsa mer resurser på det är att se till att kvaliteten och inriktningen på finskundervisningen i våra skolor höjs radikalt. (NÅ. Artikel 45, 2009, ledare)

Skribenten i exempel 19 anser att kunskaper i finska är viktiga men det är inte nödvändigt att kräva dem av alla. Det viktigaste är att Åland lyfter fram sin enspråkighet i officiella sammanhang med riket.

- (19) Det är förstås viktigt att inte slentrianmässigt kräva kunskaper i finska för sådana tjänster på Åland, där de faktiska behoven av sådana är små. Det viktiga för Åland är att den officiella hållningen alltid är den enspråkigt svenska, och att myndigheterna förmås agera utifrån det. (NÅ, artikel 64, 2007, ledare)

Några andra skribenter föreslår också att det behövs bättre undervisning och även att finska borde vara obligatoriskt skolämne (se exempel 20). Enspråkigheten kan respekteras även om finska var ett obligatoriskt skolämne. Det finns ofta en brist på finskkunniga ålänningar och genom att återställa den obligatoriska skolfinskan skulle situationen bli bättre.

- (20) Att studier i finska språket delvis blivit frivilliga på Åland var ett lika olyckligt beslut som att ta bort den obligatoriska svenskan i studentskrivningarna i Finland. Det får inte att neka att båda språken behövs, både på Åland och i Finland, även om självstyrelsen och enspråkigheten förstås ska respekteras. (sic) (ÅT, artikel 23, 2008, insändare)

I exempel 21 anger skribenten att det orsakar problem om alla förutsätts att kunna finska. Alla är inte bra i språkämnen och har kanske inte möjlighet att lära sig finska ordentligt. Alla borde ha möjlighet att välja själv vilket språk man vill lära sig.

- (21) Alla bör få lära sig vilket språk de vill – även finska. Men alla ålänningar är inte språkgenier. Det är därför ett problem att överhöghetens språk blir ett krav i snart sagt alla delar av samhället – inte bara inom turismen. (NÅ, artikel 34, 2011, insändare)

Fast finska är ett viktigt språk i arbetslivet lyfte några skribenter fram att på internationell nivå är engelska ännu viktigare. Det behövs också andra språk för att jobba inom EU och andra länderna och finska eller engelska räcker inte. Därför är det inte grundat att alla borde kunna finska för att få jobb (se exempel 22).

- (22) Vad är alltså problemet? Att åländska företag för vissa områden och höga poster kräver kunskaper i finska som åländska ungdomar som studerat i Sverige saknar? Att kunskaper i finska är en tillgång på den åländska arbetsmarknaden? Mig veterligen krävs även

goda kunskaper i engelska för de flesta toppjobb i dag, och ska man jobba inom EU så räcker det inte med det. (NÅ, artikel 54, 2008, ledare)

I personliga argument den största delen av argument var för finska. Många ansåg att man får personlig nytta och bättre arbetsplatser genom att lära sig finska. Motparten däremot tänkte att det finns viktigare språk än finska och att det inte är nyttigt att kräva finskkunskaper av alla ålänningar.

5.1.4 Rättsliga argument

Till denna argumentgrupp hör argument som har lagliga grunder, t.ex. argument grundar sig i självstyrelselagen eller Finlands språklag eller mänskliga rättigheter. I Tabell 6 är insamlade de mest centrala argument som jag fann i materialet.

Tabell 6. Centrala rättsliga argument för och emot finska språk i materialet och deras antal inom parentes.

För	Emot
	Kommunikation mellan Åland och riket måste funka på svenska (inte finska) som det står i självstyrelselagen (6)
Att intensifiera finskundervisningen och att respektera enspråkigheten strider inte emot varandra (4)	Att kräva alla kunskaper i finska är språklig diskriminering (3)
	Åland är officiellt ett enspråkigt svenskt område: Ålänningar har rättighet att leva på Åland utan att behöva kunna/använda finska.(11)

Som man ser i Tabell 6 fann jag inte många argument för finska i denna kategori. Jag fann sammanlagt 24 olika argument varav 4 var för finska och 20 emot. Det kan kanske tolkas som att språkdiskussion är känsligast när det gäller språklag, rättigheter och Ålands självstyrelse.

Kommunikationen mellan Åland och riket anses inte realiseras på det sättet man önskade: lagen står i strid med praktiken. Det efterlyses strategier för att sköta självstyrelsen på svenska. Man ser i materialet att svenskobligatoriet i finska skolor har betydelse också i språkdiskussionen på Åland. Utan svenskkunniga tjänsteman i Finland kan kommunikationen mellan Åland och Finland inte vara svenskspråkig.

- (23) Så länge Åland är en del av Finland så måste kommunikationerna fungera på något sätt. Enligt självstyrelselagen skall de fungera på svenska och något avkall på det kravet lär inte komma från åländsk sida inom överskådlig framtid. I dag fungerar kontakterna litet si och så. Orsaken är inte att finlandssvenskarna är så få utan att kunskaperna i svenska har minskat bland finskspråkiga tjänstmän. (NÅ, artikel 41, 2010, ledare)

Det finns också oro att det är svårare att få betjäning på svenska i ämbetsverk. Skribenten i exempel 24 konstaterar att i språkdiskussionen är det frågan om förhållandet mellan finska och svenska eftersom hela självstyrelsen är gjord för att behandla detta förhållande. Självstyrelsen var ett centralt tema i många artiklar om språkdebatten.

- (24) Det är inte konstigt att språkdebatt i åländsk tappning handlar om förhållandet mellan svenska och finska. Hela självstyrelsen handlar om det förhållandet. (...) Hela självstyrelsesystemet tar därför uttryckligen sikte på att reglera förhållandet mellan svenska och finska språket på Åland. (ÅT, artikel 1, 2012 ledare)

Självstyrelselagen framförs ofta i materialet (mer om självstyrelselagen i avsnitt 2.1.1). I exempel 25 nedan konstaterar skribenten att självstyrelsen förlorar sin betydelse om finska får mer fotfäste. Självstyrelselagens kanske mest centrala paragraf är att Åland har rättighet att bevaras som ett enspråkigt svenskt område. Skribenten i exempel 26 påminner att lagen inte har förändrats utan kommunikation mellan Åland och riket måste fungera på svenska också i fortsättningen. Ålänningar är språklig minoritet i Finland och behöver vara beskyddade.

(25) För den som glömt det; självstyrelsen är ett minoritetsskydd med avsikten att dämpa inflytandet av det finska språket. I takt med att finskan får fotfäste på Åland försvagas själva grunden till självstyrelsen. (NÅ, artikel 53, 2008, insändare)

(26) Kommunikationen mellan Åland och riksmyndigheterna grundas i självstyrelselagen som säger att skriftväxlingen mellan landskapet och riket ska ske på svenska.(...) Lagen säger fortsättningsvis at Åland är enspråkigt svenskt. (NÅ, artikel 35, 2011, ledare)

Många skribenter anger att åländska myndigheter har själva det största ansvaret för att bevaka svenskans ställning medan de finländska partierna har ansvar för hela landets språkklimat. De åländska partierna måste trycka mer på riket och se till att samarbetet fungerar bättre på svenska i fortsättningen. Men det förekom också åsikter att finländska myndigheterna är några att skuldbelägga och Finland har det största ansvaret för att ålänningars språkrättigheter inte inkräktas.

(27) Hur länge tänker de självutnämnda ”självstyrelsepartierna” tillåta att den egna befolkningen är språklig diskriminerad? (ÅT, artikel 17, 2012, insändare)

(28) På Åland ska man inte behöva kunna finska för att klara sin vardag. Allt annat strider mot självstyrelselagens bokstav och anda. Är det någon som ska skämmas är det de finska myndigheterna som igno-

rerar vårt språkskydd och gör ålänningar rättslösa. (NÅ, artikel 47, 2009, insändare)

Några skribenter tar språksituationen på allvar. Det förekom några påståenden att om språksituationen inte kan bevakas på Åland, finns det inget annat alternativ än att tillhöra Sverige eller öka Ålands självstyrelse eller att Åland blir självständigt. Om språkdiskussionen blir ännu svårare kan det leda till att separatism får större fotfäste bland ålänningar. Dessa skulle vara de enda lösningar om Åland vill bevaras som ett enspråkigt svenskt område.

(29) Det finns i grunden två långsiktigt hållbara lösningar för att bevara svenskan för Åland. Det första alternativet är att börja tillhöra ett land (Sverige) som har svenska som huvud- och maktspråk. Det andra alternativet är att ”befria Åland” från sådana statliga regler som har ett annat språk än svenska och istället införa egna svenskspråkiga regler (ökad självstyrelse).(...) När vi med oro ser hur kraven på finska ökar i delar av arbetslivet så måste vi komma ihåg att detta är ett tecken på att det behövs självstyrelse på nya områden. (NÅ, artikel 51, 2008, insändare)

Skribenten i exempel 30 konstaterar att bättre språkkunskap kunde förstärka den egna arbetsmarknaden och att en ökad finskundervisning och enspråkighet inte står i strid med varandra.

(30) Att intensifiera finskaundervisningen och att respektera enspråkigheten strider inte emot varandra, däremot skapar detta bättre och rättvisare möjligheter för ålänningarna på den egna arbetsmarknaden. (sic) (ÅT, artikel 23, 2008, insändare)

Även om många anger att det är nyttigt att kunna språk upplevs det också som rättighet att kunna leva på Åland utan att behöva finskkunskaper (se exempel 31).

- (31) (...) man på svenskspråkiga Åland måste ha likvärdiga möjligheter att gå genom skolan, söka jobb och sköta myndighetskontakter utan att behöva kunna finska. (NÅ, artikel 30, 2012, insändare)

I rättsliga argument var nästan alla argument emot finska. I denna argumentgrupp framkom ofta Ålands självstyrelselags bestämmelser och att ålänningar har som ”rättighet” att inte kunna finska eller inte behöva använda det i vardagen.

5.2 Språklig identitet

I detta avsnitt presenterar jag artiklar som handlade om den åländska språkliga identiteten. Sammanlagt 33 artiklar var med i denna analys. Som redan konstateras i avsnittet 2.4.1 har språket en viktig del för personens identitet och grupptillhörighet. Den kollektiva identiteten kan dock förändras om kommunikationssystemet blir annorlunda.

Figur 2 visar att det finns ett litet motsatsförhållande i materialet mellan ett enspråkigt svenskt Åland och Åland som är flerspråkigt. I ljuset av materialet har jag skapat två identitetsrepresentationer som man kan känna igen i de analyserade artiklarna. I Figur 2 har samlats de mest centrala egenskaper och representationer jag fann i materialet.

1. Gammal språklig identitet

- Statisk, oföränderlig
- Enspråkig (svensk)
- Två- och flerspråkighet är negativ, hotar identiteten
- Tät relation till Sverige gör starkare

2. Ny språklig identitet

- Dynamisk, föränderlig
- Två- och flerspråkig
- Flerspråkighet är positiv, Åland får mer konkurrenskraft
- Flerspråkighet förlorar inte särart av den åländska identiteten

Figur 2. Två representationer av språklig identitet i de analyserade artiklarna.

Jag fann två tydligt olika identitetsrepresentationer i materialet. Den första kallar jag som *en gammal språklig identitet* och den andra som *en ny språklig identitet*. I en gammal språklig identitet anknyts egenskaper såsom den är statisk och enspråkigt svensk. Denna identitet bör bevaras likadan som hittills. Tvåspråkighet (särskilt finska som andra språk) representerar något negativt som hotar denna identitets existens och dess enspråkighet. Användning av svenska och samarbete med Sverige ”skyddar” denna identitet av finskans påverkningar. Den andra identitet kallar jag som *en ny språklig identitet*. Denna är en ny uppfattning av hurdan den åländska språkliga identiteten ser ut. Denna identitet är dynamisk alltså den förändrar hela tiden. Den är alltmer flerspråkigt och svenska är inte det enda språket som representerar Ålands befolkning. Flerspråkighet kan förorsaka utmaningar men det kan vara något positivt som utvecklar öriket på många sätt och ger mer konkurrenskraft. En del av artiklar representerade identitetsuppfattning som placerar sig mellan dessa två grupper. T.ex. till många skribenter är en ”gammal identitet” mycket viktig men de vill inte tänka andra språk som negativa faktorer som inte är välkomna.

På många ställen förekom ganska starka språkliga identiteter. Det syftades ofta på allmän nivå att ”alla” ålänningar är svenskspråkiga och enspråkiga. Skillnaden ville göras också till finlandssvenskar som oftare är tvåspråkiga än ålänningar. Ålänningar beskrevs sällan som finlandssvenskar utan det fanns en klar skillnad mellan ålänningar och finlandssvenskar. Detta kan bero på faktum att finlandssvenskar är närmare bundna till den finska kulturen och oftare är ”tvungna” att använda finska i sina vardagsliv. Finlandssvenskhet är någonting som alla ålänningar inte vill höra till och ett antal skribenter angav att svenska språkets ställning på fastlandet kommer att bli sämre och sämre. Det ser ut att en del anser att svenska inte kommer att ha framtid på fastlandet och ålänningarna vill inte ha en likadan framtid och strid för sitt språk som finlandssvenskarna i riket.

Några skribenter syns anse tvåspråkighet (med svenska och finska) som negativ faktor. I exempel 32 enspråkighet är den största faktorn som skiljer ålänningar från finlandssvenskar och vilket tar Åland närmare till den svenska kulturen. I detta exempel anger skribenten att inte bara språkligt men också kulturellt är ålänningar och svenskar mer likadana med varandra än med finländare. I detta exempel hänvisas också till alla ålänningar som enspråkiga svensktalare.

- (32) Till skillnad mot de tvåspråkiga finlandssvenskarna är ålänningarna och svenskarna enspråkigt svenska.(...) Likheten till det svenska samhället är fortfarande betydligt större än med det finländska. (NÅ, artikel 53, 2008, insändare)

Två- eller flerspråkighet är något som också ett antal andra skribenter anser som skräckbild i framtiden. Enspråkighet och svenskspråkighet är viktiga för identiteten som exempel 33 visar. Detta exempel är knuten till diskussion i media om åländska ortnamn som borde stå enbart på svenska på kartorna (se avsnitt 3.2). Skribenten i exempel 33 känner sin hemort bara på svenska. Hemortens namn på finska upplevs inte passande för skribentens identitet.

- (33) Känslan att som facebook-användare läsa att jag bor i Kumlinge Ahvenanmaa är mycket märklig: ”Det är ju inte jag!” (...) Eftersom Åland är svenskt, ska namnen stå på svenska på kartan. Enbart! (NÅ, artikel 31, 2012, insändare)

Exempel 34 ger ett exempel av ”rädslan” att Åland skulle bli tvåspråkigt. Skribenten anger att tvåspråkighet kommer att vara följd av en utökad användning av finska.

- (34) Villkoret för att Åland ska tillhöra Finland är att man ska kunna klara sin vardag på svenska på Åland. (...) idag förväntas alla i Finland, även ålänningar och turister, att förstå finska. Nu är det Åland som är på väg att bli tvåspråkigt – om ingen säger ifrån! (ÅT, artikel 13, 2009, insändare)

I några artiklar konstaterades ofta Åland som enspråkigt svenskt område såsom språklagen bestämmer. (Mer om språklagen i avsnitt 2.1.1) Men vad betyder enspråkigt svenskt Åland? Som Åsubs undersökningar visar (se Tabell 1, s.16) talas det flera språk på Åland nuförtiden än för några år tidigare och i framtiden är det kanske kontroversiellt att tala om enspråkighet när antalet invandrare antagligen växer. Då är det möjligt att enspråkighet inte betyder samma sak efter några årtionden. Några skribenter ville ifrågasätta antagandet om enspråkigheten. Se exempel 35 nedan.

- (35) Om tjugo år kommer Åland befolkning att se annorlunda ut, prata fler språk och ha fler födelseorter än i dag. (NÅ, artikel 45, 2009, ledare)

Skribenten i exempel 36 påminner att det finns också andra språk än svenska och befolkning håller på att bli mer mångkulturell än idag. Fast Åland beskrivs i många artiklar som ett öppet samhälle fanns det några insändare som handlar om språk-rasism och allas rättighet att använda sitt eget språk (exempel 36). En skribent varnade för att vara stolt över sitt språk måste inte leda till ”språkrasism”.

- (36) Ska jag då som flerspråkig ålänning skämmas för det faktum att jag fått flera språk gratis? Idag måste tyvärr mitt svar bli ja på den fråga (sic). (NÅ, artikel 52, 2008, insändare)

- (37) Svenska är mitt modersmål och jag vill att Åland ska förbli svenskt. Men jag kommer aldrig att acceptera att man ska behöva känna sig illa till mods för att man med en annan inflyttad talar hennes modersmål ute på stan. (ÅT, artikel 25, 2007, insändare)

Ett antal politiker på Åland har diskuterat om bl.a. allas rättighet att få undervisning på sitt hemspråk. Ibland kan man dock se ”vi mot de” -tänkande i materialet som låter förstå att *vi* representerar ursprungliga, svenskspråkiga ålänningar varemot *de*

syftar till inflyttare med andra första språk eller finskspråkiga. Som redan hänvisades tidigare till Lönnqvist (2001: 245-247), gör uttrycket ”vi ålänningar” känslan av självständigheten starkare i vardagslivet. Det ökar också känslan av samhörigheten. Men samtidigt utesluter ”vi -gruppen” de som inte har samma egenskaper och ursprung.

Några skribenter konstaterade att den åländska identiteten kommer att förändras och att det inte nödvändigtvis skadar identiteten om andra språk används t.ex. i undervisningen. Denna identitetsuppfattning (den nya språkliga identiteten) är något som förändras hela tiden och det är inte nödvändigtvis till skada då det händer. Det finns många olika förstaspråkstalare på Åland som behöver ha möjlighet att stärka sin språkliga identitet. Andra språk ses ibland som hot till svenska språkets ställning, men också en naturlig förändring som kan ändra den traditionella identiteten om enspråkighet. Att identiteten förändras kan också ha positiva följder.

(38) Vad händer om vi bejakar mångspråkighet, inför språkbud för dem som känner ett behov, inte bara i finska, utan också i andra språk som redan talas på Åland? Försvagas vår identitet och vår kultur? Blir Åland ett svagare samhälle med konflikter mellan folk, tillbakagång ekonomiskt och kulturellt? Eller blir det tvärtom? Skapar vi en ny identitet, en mer i tiden, en som starkare kan möta omvärldens krav på förändringar och ändå behålla sin särart? (NÅ, artikel 55, 2008, spalt)

(39) Om 100 år pratar ålänningarna inte samma svenska som i dag. Det är osannolikt att Åland är enspråkigt, för att resten av världen i allt mindre utsträckning är det. För oss här och nu är svenskan viktig. Det är självklart viktigt med verksamma strategier för att hålla språket livskraftigt och användbart, men det låter sig inte göras genom att försöka devalvera betydelsen av något annat språk som det finns ett reellt behov av. (NÅ, artikel 54, 2008, ledare)

I exempel 40 kommer fram en åsikt att närmare förhållandet till Sverige, dvs. möjlighet att använda bara svenska och förstärka användningen av svenska, gör åländsk identitet starkare. Ett antal skribenter anser att man inte annars kan behålla Ålands kultur och språk. Ett antal skribenter anser också att Åland kommer att närma sig Sverige ekonomiskt och kulturellt – på grund av språket. Svenska språket ser ut att vara en mycket viktig faktor för identiteten och kulturen.

(40) För varje generation som kommer blir den åländska identiteten allt starkare och känslan att vi i någon mån är finländare allt svagare.(...) Den åländska identiteten stärks också av att allt fler studerar i Sverige. (ÅT, artikel 9, 2012, ledare)

(41) Mitt modersmål är svenska, därför vill jag prata svenska, och utbilda mig på svenska. Jag vill inte prata finska, men om man ska tvingas studera i Finland, så kommer man ju snart att vara tvungen att lära sig finska, även om man bor på svenskspråkiga Åland. (NÅ, artikel 44, 2009, insändare)

När det talas om tvåspråkighet anser ett antal skribenter det viktigt att tvåspråkighet i riket borde förstärkas medan enspråkighet på Åland försvaras. Som redan konstaterats tidigare är tvåspråkighet på Åland ovälkommen till vissa skribenter.

(42) Det är absurt att en myndighet som verkar på det enspråkigt svenska Åland svarar på finska! (...) När ens myndigheterna pratar svenska längre, hur kan man en låtsas som att Finland skulle vara tvåspråkigt? (NÅ, artikel 40, 2010, insändare)

(43) Inte heller kan jag tolerera finlandssvenskarna evinnerliga skenheliga påpekanden om att ”man ska kunna finska också”. Vilket fullt sätt att använda finskan som vapen mot Åland som nation. (NÅ, artikel 60, 2007, insändare)

Alla håller ändå inte med det att enspråkighet är bara något positivt. Även om styrelsen och nationen är enspråkiga behöver man inte själv vara enspråkig. Alla olika språkliga identiteter behöver rymmas på öriket och olika identiteter behöver uppskattas. Språkkunskaper är ansedda och nödvändiga som skribenten i exempel 44 konstaterar.

- (44) 1 Även om Åland är enspråkigt svenskt är det inget att skryta med att man själv är enspråkig. (ÅT, artikel 1, 2012, ledare)

Många skribenter ansåg att det är viktigt att framhäva den åländska identitet och svenska språket (se exempel 45) men fast man är stolt över sin identitet behöver man vara öppen mot andra och bilda inte murar (se exempel 46).

- (45) Det är ju så att om vi svenskar, finlandssvenskar, skall kunna hävda vårt språk och vår språkkultur så bör vi i alla sammanhang börja med att vi är svenskar, det vill säga tala svenska. (NÅ, artikel 63, insändare)

- (46) (...) man absolut ska hålla fast vid sin identitet, men att det kan vara mycket värt att inte låta identiteten bilda en mur så att utomstående inte kan ta del av gemenskapen. (ÅT, artikel 4, 2012, ledare)

I materialet ses det att man har olika uppfattningar om den åländska (språkliga) identiteten. Även om en stor del av skribenter vill att svenska kulturen och enspråkighet bevaras är alla inte eniga om det hurdan den åländska identiteten ser ut nu-förtiden och i framtiden.

6 DISKUSSION

I detta kapitel redogör jag för resultatens betydelse och svarar på mina forskningsfrågor som är följande:

1. Hurdana attityder till finska språket finns det i artiklarna av Nya Åland och Ålandstidningen?
2. Hurdana argument för och emot finska språket framkommer i artiklar?
3. Hurdan är den språkliga åländska identiteten? Är den enbart svensk-språkig?

I avsnitt 6.1 diskuterar jag svar på forskningsfrågorna 1 och 2 och i avsnitt 6.2 svar på identitetsundersökning el. forskningsfrågan 3.

6.1 Diskussion om språkattityder till finska

I inledningen uppgav jag min *hypotes* som var att jag tror att attityder till finska språket är motstridiga och kunskaper i finska är uppskattade inom arbetsliv. Jag trodde också att finska upplevs som hot till svenska språkets ställning på Åland. Delvis stämmer min hypotes på grund av materialet även om diskussionen inte är svart-vitt. Attityder var motstridiga i allmänhet och det finns många olika argument för och emot finska i olika livsområden. Analys innehåll sammanlagt 79 argument och dem kategoriserades i 4 olika argumentgrupper: kommunikativa, nationella, personliga och rättsliga. I kommunikativa, nationella och rättsliga - argumentgrupper var den största delen av argumenten mot finska. Personliga argument var för största delen för finska. Den största delen av argument hörde till i personliga (27 stycken) och rättsliga (24 stycken) argument.

En del av skribenterna uppskattade språkkunskaper och ansåg att alla språkkunskaper är viktiga, också kunskaper i finska. Det fanns en vilja hos vissa ställen att göra finska som obligatorisk skolämne igen. Men några skribenter ansåg däremot att finska inte är viktig för alla ålänningar och den behövs inte i alla arbetsområdena och därför borde det inte finnas obligatoriska studier i finska. Finska borde inte heller vara arbetsspråk. En del av skribenterna ansåg också att finska är hot till språkliga rättigheter. Det fanns en allvarlig oro att bra finskkunskaper försvagar Ålands möjligheter att behålla sig som enspråkigt svenskt område om kommunikation och samarbete fungerar inte längre bara på svenska mellan Åland och riket och om man börjar anta att alla ålänningarna kan finska. Svenskans ”tillbakagång” i riket ansågs också som en oroväckande faktor. Andra skribenter ansåg däremot att svenskans ställning inte är allvarligt hotad utan den största delen är fortfarande svenskspråkiga och i praktiken är Åland svenskspråkig med en stark kulturell bas.

Som redan konstaterats finns i materialet både positiva och negativa attityder till finska. De som hade positiva attityder motiverade sina åsikter ofta med det att de har finskspråkiga släktingar, det är nyttigt att kunna finska särskilt i arbetslivet eftersom Åland har naturligt täta relationer till Finland och att kunna språk kan aldrig vara till skada. Att kunna finska gör kommunikationen mellan Åland och riket lättare och det är nödvändigt att det finns finskkunniga på Åland. Att kunna finska anses vara viktigt i arbetsliv och inom ekonomi eftersom riket är naturligt en av de viktigaste handelspartnerna. På nationell och rättsliga nivå ansågs det att så stor del av ålänningar är svenskspråkiga att finska eller inget annat språk inte riktigt kan hota svenska språkets ställning eller Ålands särprägel. Den starka åländska identiteten och språklagen också försvarar Åland. Därför strider finskundervisning och Ålands enspråkighet inte emot varandra. Åland som område är så starkt svenskspråkigt att Åland behöver inte oroa för svenskans ställning. På personlig nivå ansåg många skribenter att det är alltid nyttigt att kunna språk och att kunna finska gör det lättare att få arbete på Åland. Det är också lättare att lära sig andra språk när man har lärt sig finska som inte är det lättaste språk av alla. Några skribenter ansåg också att finska borde vara ett obligatoriskt skolämne.

De som hade negativa attityder var ofta rädda för att Åland inte kan behålla sig som ett enspråkigt område om finska blir vanligare i arbetslivet, skolan och styrelsen. Om man kan kommunicera på finska med riket har man inte längre möjlighet att använda svenska i kommunikationen och detta kan leda till att Åland blir tvåspråkigt. Nuförtiden många avtal och information är tillgängliga bara på finska men inte på svenska och det kan leda till missförståelse och situationen kan bli sämre om allt fler ålänningar behärskar finska. På personlig nivå ansåg några skribenter att behovet av finska är överdrivet och det finns viktigare språk att kunna, t.ex. engelska och tyska när man tänker på kommunikationen i EU och globalt. Det förekom också påståenden att finskkunskaper inte behövs i alla arbetsområdena och därför behöver inte alla kunna finska. Finska är också svårt språk att lära sig och alla är inte bra i språkämnerna och därför orsakar det problem om alla behöver kunna finska.

En stor del av negativa attityder som jag fann hörde till rättsliga argument-gruppen. Många argument grundade sig i självstyrelselagen. I allmänhet ansåg man att kommunikationen mellan Åland och riket måste fungera på svenska som det står i självstyrelselagen. Även om ett antal ålänningar kunde finska måste riket respektera Ålands språklag. Att kräva att alla ålänningar borde kunna finska är på så sätt språklig diskriminering eftersom det inte finns förpliktelse för det. Lagen förutsätter att Åland är officiellt ett enspråkigt svenskt område och därför har alla ålänningar rättighet att leva på Åland utan att behöva kunna eller använda finska.

Situationen med svenskobligatoriet i riket ansågs också vara problematisk: om man inte längre studerar svenska i finska skolor kan finska myndigheter inte kommunicera på svenska och ålänningarna behöver kunna mer och mer finska. Det fanns många artiklar som handlade om språkdiskussionen i Finland men för det mesta uteslöt jag dem från min analys om de inte hade någonting att göra med ålänningars attityder mot finska.

När man analyserar materialet ser man att en del ansåg utveckling av språksituationen oroväckande och farlig medan en del inte märkte att sådan risk finns eller uppgav att Åland har ingenting att oroa sig för att vissa påståenden är överdrivna. T.ex. förfinskning hotar inte Åland och språkligt är Åland fortfarande så homogent att andra språk inte riktigt kan hota örikets ”enspråkighet”. En intressant iakttagelse var att det ofta framhölls eget ansvar i denna språksituation. Många skribenter önskade att självstyrelsepartierna måste agera för att bevaka svenskans ställning. Alltså man förväntade eller skuldbelade inte bara myndigheterna i Finland om bristfällig service på svenska.

För mig var det en överraskning att det var många som ansåg att Åland måste närma sig Sverige eller några få som ansåg att bli självständig är en möjlig lösning. Jag själv hade en uppfattning att generellt alla ålänningar är nöjda med den nuvarande situationen. Men på grund av materialet ansåg många, särskilt politiker, att Åland behöver en utökad självstyrelse och mer samarbete med Sverige för att garantera svenskans framtid. Man får se hur dessa åsikter påverkar Ålands och rikets politik i framtiden.

Jag fann inte likadana undersökningar om språkatityder i åländsk media så jag måste jämföra resultat med lite annorlunda undersökningar. Allardt Ljunggren (2008) redogjorde för (se avsnitt 2.3) språkliga attityder ur ett ungdomsperspektiv. Enligt resultaten var attityder till finska och Finland kontroversilla bland respondenterna. Informanterna favoriserade Sverige över Finland i vardagslivet: de skulle hellre studera och bo i Sverige än i Finland och bara 20 % kände hög samhörighet med Finland medan 23 % kände hög samhörighet med Svenskfinland. Sammanlagt 30 % av respondenterna ansåg också att Åland borde sträva efter självständighet men 40 % var helt oeniga eller oeniga om detta påstående. Men drygt två tredjedelar angav finska som ett av de viktigaste språken och finska ansågs vara den tredje viktigaste språk i studenternas liv efter engelska och svenska. I min undersökning kan man märka samma trend: finska anses vara ganska viktigt språk men närmare på grund av dess nödvändighet i arbetslivet och eftersom Åland är en del av Fin

land. Men samtidigt favoriserar man svenska språket och kultur genom att hellre flytta till Sverige och närma sig Sverige ekonomiskt och kulturellt. Språkligt är finska viktigt men kulturellt vill många distansera sig från Finland.

Ålands statistik och utredningsbyrå (2009) har gjort två undersökningar om finska språkets ställning i arbetslivet och hur viktig finska anses vara i vardagslivet (se avsnitt 2.3). Resultaten av en enkätundersökning med cirka 800 informanter om behovet av finska i vardagen visar att drygt två tredjedelar har kunskaper i finska och 50 % angav att de har behov av finska i arbetslivet. I en Åsub's intervjuundersökning för 65 företag (2008) kom fram att kunskaper i finska uppskattas inom rekryteringen lika högt eller högre än engelska. Det lyftes också fram att behovet av kunskaper i finska står i strid med örikets enspråkighet. Även om finska är ett viktigt språk i arbetslivet som är alltmer orienterat mot Finland anses det också vara viktigt att få service på svenska. Motom varandra finns olika företags behov av finskkunniga arbetare och ålänningarnas svaga kunskaper i finska som är följd av Ålands enspråkighet och att många utbildar sig i Sverige.

I båda dessa undersökningar och i min undersökning ser man att finska språket har ganska stor roll i åländska samhället och det väcker känslor. Man förstår finskans viktighet men samtidigt vill man inte ha för mycket finska på Åland.

6.2 Diskussion om språklig identitet

Min hypotes var att det finns en stark svenskspråkig identitet på Åland. I ljuset av materialet ser det ut att min hypotes stämmer delvis. Jag skilde från materialet två identitetsrepresentationer: en gammal språklig identitet och en ny språklig identitet. En gammal identitet representerar s.k. traditionell identitet där enspråkighet är viktig, identitet anses vara oföränderlig och två- och flerspråkighet upplevs som hot för denna identitet. I identitetsdiskurs representerar en ny identitet en mer ”mo-

dern” uppfattning av den språkliga identiteten. Mångspråkighet är en viktig egenskap och ger Åland mer konkurrenskraft och identitet håller på att förändra hela tiden eftersom Ålands befolkning blir också annorlunda.

I ljuset av materialet finns det en stark svenskspråkig identitet och det hänvisades ofta till alla ålänningar som enspråkiga, alltså kollektiv identitet såg ut att vara svenskspråkig. Det fanns många uppfattningar om den åländska språkliga identiteten. Många skribenter hänvisade till Åland som ”enspråkigt svenskt” och tvåspråkighet upplevdes ofta som hot. Några skribenter uppfattade däremot att samhället håller på att förändra hela tiden och det finns också många andra första språk på Åland än svenska. Alla borde ha rättighet att använda sitt språk och några ansåg att det borde vara möjligt att få undervisning på sitt hemspråk. Några debattörer upp-gav att andra språk inte kan hota samhället som är så starkt svenskspråkigt och har ett eget språklag. Man kan också anta att när några skribenter syftade på ”enspråkigt svenskt Åland” hänvisades det till samhället och administration i vissa ställen – inte alla språktalare.

Tvåspråkighet anses vara positiv på fastlandet men på Åland var det viktigt att identifiera sig som enspråkig. Det talades inte ofta om flerspråkighet på Åland utan det såg ut att vara viktigt att profilera Åland som ett enspråkigt område där andra språk inte alltid är lika välkomna. Tvåspråkighet är en sådan utveckling som många skribenter ville distansera av. På andra sidan några skribenter påminde att det finns också andra språk på Åland och att språksituationen kommer säkert förändra i framtiden. Det är också viktigt att ta hand om deras rättighet till sitt språk som inte har svenska som första språk. En finskspråkig ålänning skrev t.ex. att hon inte vill känna sig ”som andra klassens medborgare” när hon talar finska på gatan. Man kan ställa en fråga att hur något land eller område kan vara helt enspråkigt i nuförtiden. Nationen kan officiellt ha ett språk men i praktik finns det och talas det många olika språk på Åland. Några åsikter är lite nationalistiska på grund av att idealbild av Åland är enspråkigt svenskt och kunnighet av andra språk (finska) upplevs som hot.

Som Eriksson (1998) beskrev åländsk identitet som stark, kan jag konstatera på grund av materialet att språklig identitet syns vara också ganska stark och svensk-språkig i materialet. Det är ändå möjligt att i framtiden kan Åland inte beskrivas som ”ett enspråkigt svenskt område”.

En stark språklig identitet syns i gruppbildningen. Som Winther Jørgensen och Phillips konstaterar (2000: 51-52) fungerar gruppbildning genom att utesluta andra. När många skribenter syftade på ålänningarna som ”enspråkiga svenska” uteslöts det många andra ålänningar: tvåspråkiga, de som har ett annat första språk osv. Detta är ett fenomen vad hänvisades till tidigare. När finska språket blir mer ”synlig” i samhället kan de svenskspråkiga ålänningarna uppleva att deras identitet mellan jaget och samfundet är hotad när kommunikationssystemet är störd. Då kan de också hända isolering mellan språkgrupperna (Åström 2001: 29). De debattörer som representerade ”en ny identitet” ifrågasatte denna uppfattning och rädslan av det att Åland skulle bli mer tvåspråkigt.

Som redan konstaterades i avsnitt 3.3 har minoritetspråkstalare ofta två möjligheter: vill de adoptera egenskaper hos majoritetspråk för att den sociala mobiliteten skulle vara lättare eller om de vill ha ett eget språk för att upprätthålla egen identitet (Ryan och Giles (1982:1). I relation till hela Finland är ålänningar minoritetspråkstalare och det ser tydligt ut att den största delen av skribenter hellre vill upprätthålla eget språk och identitet än att närma sig majoritetspråket, alltså finska.

Jag har inte funnit en liknande undersökning om åländsk identitet i media. Därför måste jag jämföra resultat med lite annorlunda tidigare forskning. Resultaten att svenska språket anses vara mycket viktigt för åländsk identitet står i linje med Häggbloms (1999) undersökning (se avsnitt 2.2). Enligt Häggbloms studie har svenska språket, hembygdsrätten, naturmiljön och självstyrelsen de största betydelseerna för den åländska identiteten. Svenska ansågs vara speciellt viktigt för identiteten. Sammanlagt 64,2 % av respondenterna ansåg att svenska har mycket stor betydelse för identiteten och 21,1 % ansåg att det har stor betydelse. Överraskande

var att så hög andel som 39,6 % av respondenterna ansåg att bättre kunskaper i finska har mycket stor eller stor betydelse för att utveckla identiteten. Men när man jämför andra alternativ var detta alternativ på plats 10 av 11. ”Bättre kunskaper i åländsk historia och kultur” fick flest poäng. I frågan ”faktorer med betydelse som hot mot identiteten” fick alternativ ”bristande kunskaper i finska” och ”ökade krav på kunskaper i finska” nästan lika många poäng. Detta visar också motstridiga uppfattningar av finska till den åländska språkliga identiteten.

7 AVSLUTNING

Syftet med denna undersökning var att redogöra för hurdana attityder till finska språket det finns i åländska tidningar och hurdan den åländska språkliga identiteten ser ut. Undersökningen var kvalitativ med några kvantitativa drag. Jag genomförde undersökningen genom att analysera 64 artiklar som är publicerade mellan 1.1.2007 och 31.12.2012 i två åländska lokala tidningar: Nya Åland och Ålandstidningen. Sammanlagt 52 av artiklar var med i analysen av språkattityderna och 33 var med i analysen av den språkliga identiteten. Materialet bestod mest av ledare och insändare artiklar som är skrivna av åländska politiker, chefredaktörerna eller vanliga medborgare. Materialet analyserades med hjälp av diskurs- och innehållsanalys. Syftet var inte att göra en skillnad mellan dessa två tidningar utan samla in artiklar som har så många olika författare som möjligt.

Språkattityder analyserades med hjälp av innehållsanalys. Argument som fanns kategoriserades till kommunikativa, personliga, nationella och rättsliga argument. Resultaten visar motstridiga attityder till finska språket. I personliga argument var attityder positiva till största delen, t.ex. man ansåg att finska är nyttigt i arbetslivet. I andra argumentgrupper var attityder negativa till största delen. Man ansåg att genom att använda finska minskas ålänningars rättighet att vara enspråkiga och man vädjade ofta till självstyrelselagen. Enligt dess villkor är Åland enspråkigt svenskt. Alla skribenter ansåg dock inte att finska språket skulle hota det åländska samhället och ansåg att många punkter i språkdiskussionen är överdrivna.

I identitetsundersökning fanns det två olika representationer för en åländsk språklig identitet. I den första representationen, ”en gammal språklig identitet” hävdades ålänningars enspråkighet. Särskilt tvåspråkighet ansågs hota enspråkigheten. Tåta relationer till Sverige och möjlighet att använda bara svenska språket i vardagen var medel att göra denna identitet starkare. I den andra identitetsrepresentationen, ”en ny språklig identitet”, ifrågasattes enspråkighet eftersom det finns också andra

språk som talas i öriket. Två- och flerspråkighet ansågs vara viktiga resurser som ökar Ålands konkurrenskraft och de förlorar inte särart av den åländska identiteten.

Enligt Schmied (1991: 164) är språkattityder ibland känsliga personliga och politiska frågor. Det finns ofta skillnader mellan attityder som har sagt privat och offentligt. Jag har undersökt språkattityder som har publicerats i media med skribenternas egna namn. Det finns säkert många saker som skribenter har lämnat osagt och resultat kunde vara annorlunda t.ex. i intervju- eller enkätundersökning. Därför behöver min undersökning granskas som en riktninggivande undersökning om språkdiskussionen på Åland och man kan inte dra allmänna slutsatser av den. Min subjektiva upplevelse har påverkat det vilka artiklar jag har valt och hur jag har tolkat deras innehåll. Problemet med materialet var det att mitt material bestod av ”lösa” artiklar som inte alltid hade förbindelse till vissa andra analyserade artiklar. Jag analyserade alla artiklar i sig men kontexten var ändå lätt att förstå och samma teman kom fram kontinuerligt även om de analyserade artiklar togs fram från olika tidningar och de har publicerats under olika år.

På många ställen påminde språkdiskussionen på Åland om språkdiskussionen på fastlandet. På fastlandet har förekommit några liknande argument, t.ex. att man inte behöver svenska i alla arbetsplatser och därför behöver inte alla studera svenska i Finland. Man kunde undersöka vidare och jämföra argument omkring språkdiskussion i Finland och på Åland. I min avhandling koncentrerade jag mig på attityder till finska språket men det skulle vara intressant att undersöka vidare relationer mellan Finland och Åland.

LITTERATUR

Primärlitteratur:

Nya Ålands webbplats (09.01.2013): www.nyan.ax

Ålandstidningens webbplats (09.01.2013): www.alandstidningen.com

Sekundärlitteratur:

Allardt Ljunggren, B. (2008). Åland som språksamhälle: Språk och språkliga attityder på Åland ur ett ungdomsperspektiv. Doktorsavhandling 2008. Stockholm. Tillgänglig på Internet. <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:199704> (Hämtad 21.01.2013)

Beijar, K., Ekberg, H., Eriksson S. & Tandefelt, M. (1998). *Ett land, två språk: Den finländska modellen*. [Esbo]: Schildt.

Bijvoet, E. (2007). Attityder till språk. I: Sundgren, E. (Red.), *Sociolingvistik* (s. 113-143). Stockholm: Liber.

Centern partiet på Ålands webbplats. <http://www.centern.ax> (Hämtad 19.05.2013).

Edwards, J. (1985). *Language, society and identity*. Oxford: B. Blackwell in association with A. Deutsch.

Edwards, J. (2009). *Language and identity: An introduction*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Einarsson, J. (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Garrett, P. (2010). *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gillespie, M & Toynbee, J. (2006). *Analysing Media Texts*. Berkshire: Open University Press.

Harju-Luukkainen, H. & Nissinen, K. (2011). *Åländska 15-åriga elevers resultatnivå i PISA 2009-undersökningen*. Jyväskylä: Jyväskylä universitetstryckeri.

- Haglund, C. (2004). Flerspråkighet och identitet. I: Hyltenstam, K. & Lindberg. *Svenska som andra språk - i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s.359-387.
- Hellspong, L. (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Helsingin sanomat.(15.3.2012) Suomenkieliset paikannimet eivät sittenkään kelpaa ahvenamaalaisille. (läst 12.12.2013) Tillgänglig: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305557891176>
- Hesmondhalgh, D. (2006). Discourse analysis and content analysis. I: Gillespie, M. & Toynbee, J. *Analysing Media Texts*. Berkshire: Open University Press.
- Herberts, K. (2009). *Service på svenska och finska: ett medborgarperspektiv: språkbarometern / kielibarometri 2008*. Vasa: Arkmedia.
- Hägglom, K. (1999). *Ålämningarna och deras identitet: En enkätundersökning av ÅSUB våren 1999*. Tillgänglig http://www.asub.ax/files/rapport_1999_07_7.pdf. (Hämtad 20.02.2013)
- Jaakkola, M. (1973). *Språkgränsen: En studie i tvåspråkighetens sociologi*. Malmö: Beyronds AB.
- Kalaja, P. (1999). Kieli ja asenteet. I: Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. s.45-72
- Kramarae, C. (1982). Gender: how she speaks. I: Ryan, E. B., & Giles, H. *Attitudes towards Language Variation: social and applied contexts*. s. 84-114.
- Liberalernas webbplats. <http://www.liberalerna.ax> (hämtad 19.05.2013)
- Linell, P. (1982). *Människans språk: En orientering om språk, tänkande och kommunikation* (Uppl. 2 : 1. ed.). Lund: LiberFörlag.
- Lönnqvist, B. (2001). Ön i världshavet. Åländska identitetsmönster. I: Åström, A-M., Lönnqvist, B. & Lindqvist, Y.: *Gränsfolkets barn: Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. 37-49.
- Moderaterna på Ålands webbplats. <http://www.moderaterna.ax> (hämtad 19.05.2013)
- Nationalencyklopedin. Tillgänglig: www.ne.se. (läst 17.03.2013)
- Nya Åland. (23.91.2013). *Kartor över Åland bara på svenska*. http://www.nyan.aland.fi/nyheter/?news_id=74905

- Obunden samlings webbplats. <http://www.obs.ax>. (hämtad 19.05 2013)
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). Kurssi kohti diskurssia. Tammerfors: Vastapaino
- Rask, H. (2006). ”Visa, var vi ärö hemma” Ålänningens sång och flagga. I: Holm, S. m.fl.: *Åländska identiter*. Historicus r.f:s skriftserie vol.17. Helsingfors: Valopaino Oy. 85-97.
- Ryan, E. B. & Giles, H. (1982). An integrative perspective for the study of attitudes toward language variation. I: Ryan, E. B., & Giles, H.: *Attitudes towards Language Variation: social and applied contexts*. s.1-19.
- Röshammar, Martin: Belgien bryts vid språkgränsen. Språktidningen 02/2010. Tillgänglig: <http://spraktidningen.se/artiklar/2010/02/belgien-bryts-vid-sprakgransen> (Hämtad 21.04.2013)
- Sarnoff, I. (1970). Social attitudes and the resloution of motivational conflict. I: Jahoda, M & Warren, N., *Attitudes*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Saukkonen, P. (2010). *Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää? Selvitys media keskusteluista Suomessa*. Magma-studie 1/2011. Tillgänglig: http://www.språkforsvaret.se/sf/fileadmin/PDF/Irriterar_finlandssvenskarn_a.pdf (Hämtad 28.02.2013)
- Schmied, J. (1991). *English in Africa*. London: Longman.
- Språklag i Finland (423/2003). Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>
- Svenskt i Finland (2006). Helsingfors: utgiven av Svenska Finlands folkting. (Tillgänglig: <http://folktinget.fi/Site/Widget/Editor/137/files/Svifin.pdf>)
- Självstyrelselag för Åland (1144/91). Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144>
- Smith, E. & Mackie. D. (2000). *Social psychology*. Philadelphia (PA): Psychology Press.
- Storå, N. (1988). Åland – kulturområde mellan väst och öst. I: Albjerg, A., Loman, B., Slotte, P., & Stenwall-Albjerg, Å. *Åländskt språk mellan öst och väst*. Mariehamn: Ålands högskola. s. 13-25

- Svenska Yle.fi. (16.03.2012) Finska namn kvar på kartor över Åland.
<http://svenska.yle.fi/artikel/2012/03/16/finska-namn-kvar-pa-kartor-over-aland>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Winther Jørgensen, M. och Phillips, L. (2000). Diskursanalys som teori och metod. Lund: Studentlitteratur.
- Ålands framtids webbplats. <http://www.alandsframtid.ax> (Hämtad 19.05.2013)
- Ålands lagtings webbplats. <http://www.lagtinget.ax> (Hämtad 19.05.2013)
- Ålands socialdemokraters webbplats. <http://www.socialdemokraterna.ax/> (Hämtad 19.05.2013)
- Ålands statistik och utredningsbyrås webbplats (01.11.2012): <http://www.asub.ax/>
- Ålands statistik och utredningsbyrås. Statistikmeddelande 10.10.2013. Tillgänglig: <http://www.asub.ax/files/grundskola2013.pdf> (hämtad 1.11.2014)
- Ålands statistik och utredningsbyrå. *En fjärdedel av de som studerade utanför Åland läste i Finland.* 23.4.2013. http://www.asub.ax/archive.con?iPage=12&art_id=1382 (hämtad 20.05.2013)
- Ålands statistik- och utredningsbyrås rapport 2008:1. *Det finska språkets ställning inom det åländska arbetslivet.* <http://www.asub.ax/files/Rapport2008.1.pdf> (Hämtad 21.01.2013)
- Ålands statistik- och utredningsbyrås rapport 2009:7. *Behovet av finska i ålänningarnas vardagsliv. Den svenskspråkiga servicen inom offentlig sektor och handel.* Tillgänglig: <http://www.asub.ax/files/xRapport2009.7.pdf> (Hämtad 21.01.2013)
- Åland Kort & Gott (2008). Mariehamn: utgiven av Ålands landskapsregering och Ålands lagting. (tillgänglig också på http://www.aland.ax/om_aland/)
- Åström, A.-M. (2001). Är en dubbelidentitet möjlig? I: Åström, A.-M., Lönnqvist, B. & Lindqvist, Y.: *Gränsfolkets barn: Finlandssvensk marginalitet och självhävdelse i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. s.37-49